

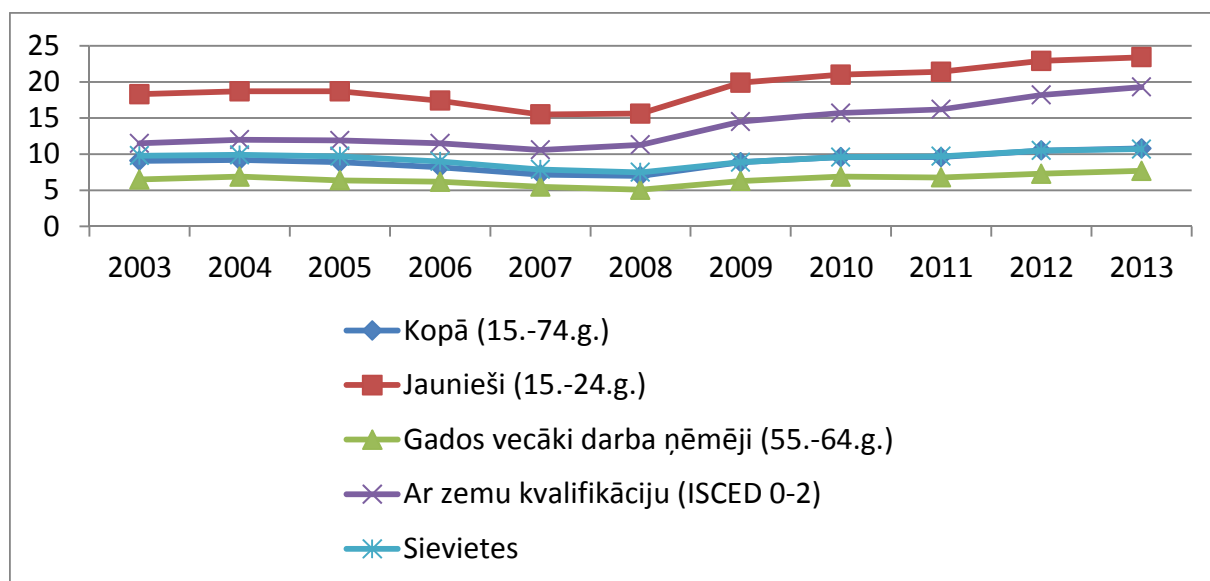
Briselē, 13.11.2013.
COM(2013) 801 final

VIENOTĀ NODARBINĀTĪBAS ZIŅOJUMA PROJEKTS,
kas pievienots Komisijas paziņojumam par 2014. gada izaugsmes pētījumu

1. DARBA TIRGUS UN SOCIĀLĀS TENDENCES UN PROBLĒMAS EIROPAS SAVIENĪBĀ¹

Bezdarba līmenis ES 28 ir nepieredzēti augsts. Lai gan bezdarba līmenis laikposmā no 2003. gada līdz 2008. gadam samazinājās par vairāk nekā 2 procentpunktiem, finanšu un ekonomikas krīzes rezultātā situācija ir krasī pasliktinājusies (1. grafiks). Laikposmā no 2008. gada (gada rādītājs) līdz 2013. gada otrajam ceturksnim (dati koriģēti atbilstoši sezonai) bezdarba līmenis ES 28 palielinājās no 7,1 % līdz 10,9 %. Izmaiņas dažādām darba tirgū pārstāvētām grupām ir bijušas gandrīz vienādas, tikai ar dažiem izņēmumiem. Pirmkārt, jauniešu bezdarba līmenis, šķiet, ir lielākā mērā atkarīgs no ekonomikas attīstības cikla. Otrkārt, krīzei sākoties, bezdarbs vīriešu vidū palielinājās straujāk nekā bezdarbs sievietes vidū, kas ir skaidrojams galvenokārt ar to, ka visvairāk tika skartas nozares, kurās pārsvarā strādā vīrieši. Tas izriet no tā, ka laikposmā no 2008. līdz 2009. gadam kopējā bezdarba līmeņa pieaugums bija lielāks nekā bezdarba līmeņa pieaugums sievietes vidū. Strukturālās atšķirības pastāv attiecībā uz jaunatni, darba ņēmējiem ar zemu kvalifikāciju un trešo valstu valstspiederīgajiem² — bezdarba līmenis to vidū ir daudz augstāks.

1. grafiks Bezdarba līmeņa izmaiņas ES 28 kopš 2003. gada ES 28 — kopējais bezdarba līmenis, jauniešu, gados vecāku darba ņēmēju un darba ņēmēju ar zemu kvalifikāciju bezdarba līmenis

Piezīme. 2013. gada dati attiecas uz otro ceturksni; dati par laikposmu no 2003. līdz 2012. gadam ir ikgadēji dati. Avots: *Eurostat*.

Bezdarba līmeņa pieaugums apstājās 2013. gada vidū. Kopš 2013. gada sākuma bezdarba līmenis ir saglabājies samērā stabils. 2013. gada septembrī kopējais bezdarbnieku skaits bija

¹ Šī iedaļa daļēji balstās uz detalizētu analīzi, kas ietverta 2013. gada marta "Ceturkšņa pārskatā par nodarbinātību un sociālo situāciju ES". Sīkāku informāciju par izglītību, apmācību un prasmēm skatīt 2013. gada pārskatā par izglītību un apmācību.

² Bezdarba līmenis trešo valstu valstspiederīgo vidū 2012. gadā sasniedza 21,3 % salīdzinājumā ar 20,0 % 2011. gadā un 14,4 % 2008. gadā.

gandrīz 26,9 miljoni (dati koriģēti atbilstoši sezonai), kas ir ekvivalents 11 % un kas sesto mēnesi pēc kārtas ir nemainīgs. Vēl ir pārāgri spriest par to, vai ar šo iezīmējas tendences maiņa. Attīstības tendences nav vienādas visā ES. Salīdzinājumā ar 2012. gada septembri bezdarba līmenis ir paaugstinājies 16 dalībvalstīs (visvairāk Grieķijā, Kiprā, Itālijā un Nīderlandē) un samazinājies 12 dalībvalstīs (visvairāk Baltijas valstīs, Īrijā un Ungārijā). Šīs atšķirības lielākā vai mazākā mērā atbilst IKP dinamikai dažādās dalībvalstīs.

Ilgstošās krīzes dēļ ilgtermiņa bezdarba līmenis turpina paaugstināties. 2013. gada otrā ceturkšņa beigās ilgtermiņa bezdarbs sasniedza rekordaugstu līmeni — 12,5 miljoni bezdarbnieku ES 28, kas ir 5 % no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaita. Kopš 2008. gada ilgtermiņa bezdarbnieku skaits ir palielinājies aptuveni uz pusi — pieaugums bija vērojams gandrīz visās dalībvalstīs, izņemot Vāciju (kur bezdarba līmenis samazinājās no 4 % 2008. gadā uz 2,5 % 2012. gadā) un Luksemburgu (kur bezdarba līmenis šajā laikposmā saglabājās stabils un bija aptuveni 1,5 %). Pēdējā gada laikā līdz 2013. gada otrajam ceturksnim ilgtermiņa bezdarba līmenis procentuāli no kopējā bezdarba līmeņa palielinājās no 45 % līdz 47,1 % ES 28 (47,0 % un 49,5 % 17 eurozonas valstīs).

Starp dalībvalstīm ir vērojamas būtiskas bezdarba līmeņa atšķirības, un tās turpina palielināties, jo īpaši eurozonā. Kopš krīzes sākuma bezdarba līmenis ir ievērojami palielinājies dienvidos un eurozonas perifērijā, bet daudz mazākā mērā citās dalībvalstīs. 2013. gada augustā bezdarba līmenis svārstījās no 4,9 % Austrijā, 5,2 % Vācijā un 5,9 % Luksemburgā līdz 26,6 % Spānijā un 27,6 % Grieķijā³. Nesamērīgi augsts bezdarba līmenis bija vērojams Grieķijā un Spānijā, taču arī Portugālē, Ungārijā un Kiprā tas (virs 16 %) ievērojami pārsniedza vidējo bezdarba līmeni ES 28. Attiecībā uz izmaiņām bezdarba līmenī lielākais pieaugums gadā (laikposmā no 2012. gada septembra līdz 2013. gada septembrim) tika reģistrēts Kiprā (+ 4,4 procentpunkti). Tāpat arī samērā negatīva tendence bija vērojama Nīderlandē (izejot no zema bezdarba līmeņa) un Itālijā, kā arī mazākā mērā Beļģijā, Bulgārijā, Horvātijā, Luksemburgā un Slovēnijā.

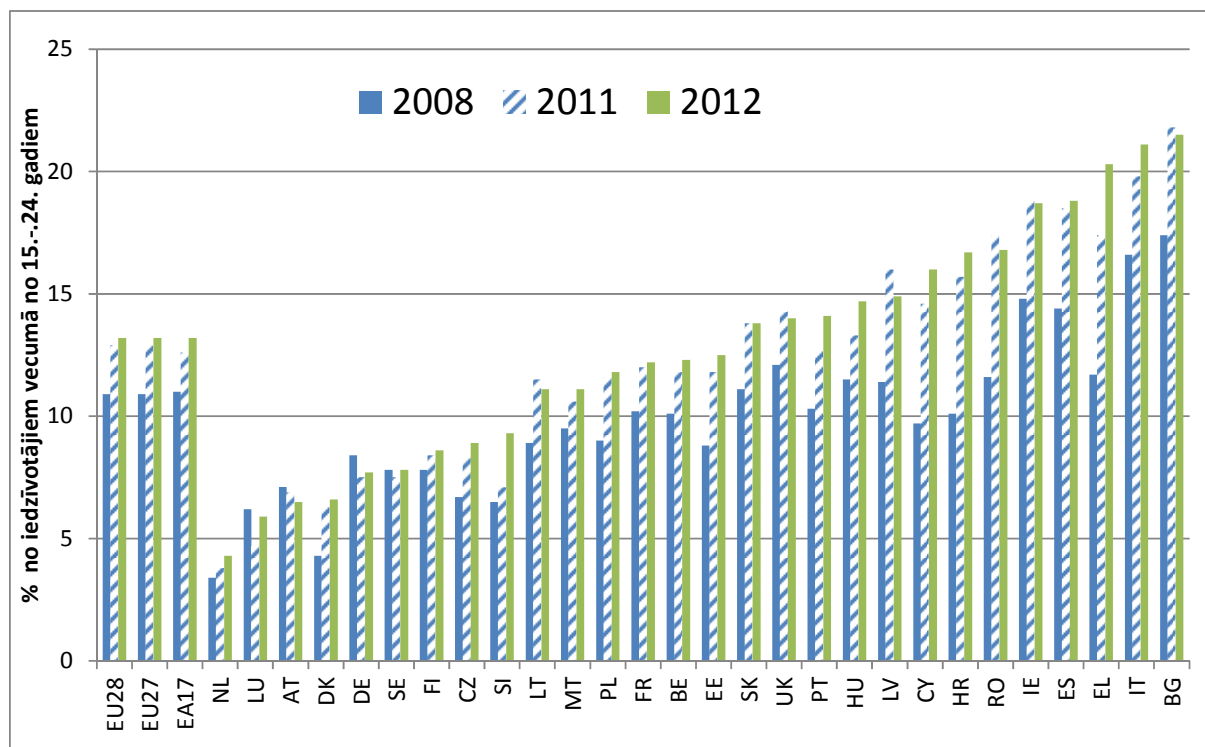
Bezdarba līmenis jauniešu vidū joprojām ir ļoti augsts 2013. gada septembrī ES 28 bezdarba līmenis jauniešu vidū bija virs 23,5 %, kas ir par 0,4 procentpunktiem augstāks salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, taču pēdējos sešus mēnešus ir saglabājies stabils. Starp dalībvalstīm pastāv lielas atšķirības: 2013. gada septembra dati ir diapozonā, sākot no 7,7 % Vācijā un 8,7 % Austrijā līdz 56,5 % Spānijā un 57,3 % Grieķijā. Pēdējos mēnešos šīs atšķirības vairs nepalielinās, bet tās joprojām ir lielas.

Turpina palielināties to jauniešu īpatsvars, kuri nav nedz nodarbināti, nedz iesaistīti izglītībā vai apmācībā (NEET). Laikposmā no 2008. līdz 2011. gadam *NEET* rādītājs jauniešu vecumā no 15 līdz 24 gadiem vidū palielinājās par 2 procentpunktiem līdz 12,9 % (2. grafīks). 2012. gadā *NEET* rādītājs ES līmenī palielinājās vēl vairāk, taču mazāk salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem un ne visās dalībvalstīs (samazinājums tika reģistrēts Austrijā, Apvienotajā Karalistē, Lietuvā, Latvijā, Rumānijā un Bulgārijā). Bezdarba līmenis vairumā dalībvalstu (LT, MT, PL, FR, BE, EE, SK, UK, PT, HU, LV, CY, HR, RO, IE, ES, EL, IT un BG) saglabājas augsts, savukārt jaunākās tendences (2011.-2012. gads), kas ir vērojamas Grieķijā un Slovēnijā un mazākā mērā Itālijā un Ungārijā, ir īpaši satraucošas. *NEET* rādītāji sievietēm ir nedaudz augstāki nekā vīriešiem: 2012. gadā attiecīgi 13,4% un

³ Dati par Grieķiju pieejami tikai līdz jūlija mēnesim.

12,9% (kopā 13,1 %). *NEET* problēma galvenokārt ir saistīta drīzāk ar bezdarba līmeņa pieaugumu jauniešu vidū, nevis ar to, ka būtu palielinājies neaktīvo jauniešu skaits, kuri nav iesaistīti ne izglītībā, ne apmācībā.

2. grafiks Kopējais *NEET* rādītājs (vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem) dalībvalstīs

Avots: Eurostat.

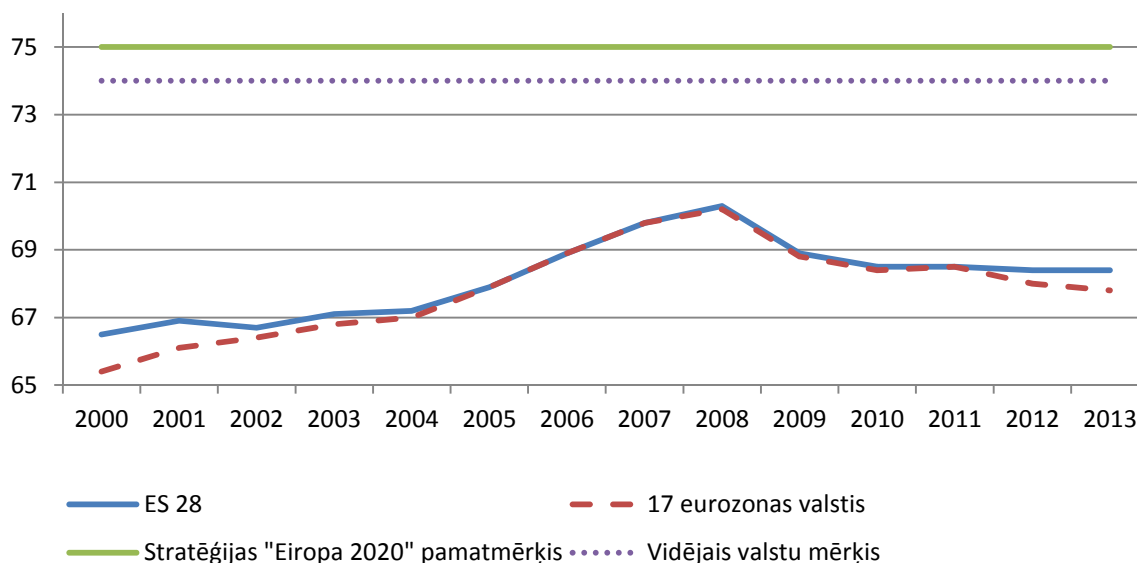
Pakāpeniski samazinās to jauniešu skaits, kuri mācības pārtrauc priekšlaicīgi. Priekšlaicīgi mācības 2012. gadā pārtrauca 12,7 % jaunieši, kas ir samazinājums salīdzinājumā ar 13,4 % iepriekšējā gadā. Priekšlaicīga mācību pārtraukšana joprojām ir nopietna problēma, jo tā skar aptuveni 5,5 miljonus cilvēku, no kuriem vairāk nekā 40 % ir bez darba. 2012. gadā 12 dalībvalstīs šis rādītājs bija zemāks par 10 % mērķi, kas ir noteikts stratēģijā "Eiropa 2020". Visaugstākais priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas līmenis (20 %) tika konstatēts Spānijā, Portugālē un Maltā. **Eiropā tiek sasniegts labs progress virzībā uz to, lai sasniegtu mērķi, proti, lai 2020. gadā vismaz 40 % ES iedzīvotāju būtu augstākā izglītība.** 2012. gadā augstākā izglītība bija 35,7 %.

Neraugoties uz krīzi ekonomiski aktīva darbaspēka līmenis daudzās dalībvalstīs ir turpinājies palielināties, kas galvenokārt skaidrojams ar to, ka palielinās ekonomiski aktīva darbaspēka līmenis vecāka gadagājuma darba ņēmēju (vecumā no 55 līdz 64 gadiem) un sievietes vidū. Laikposmā no 2008. gada (2. ceturkšņa) līdz 2013. gadam (2. ceturkšņa) ES 28 ekonomiski aktīva darbaspēka līmenis starp iedzīvotājiem vecumā no 15 līdz 64 gadiem palielinājās no 70,7% līdz 71,9%, lai gan starp valstīm pastāvēja ievērojamas

atšķirības. Ekonomiski aktīva darbaspēka līmenis visvairāk palielinājās Čehijā, Maltā, Lietuvā un Ungārijā, savukārt visvairāk tas pazeminājās Dānijā (izejot no ļoti augsta ekonomiski aktīva nodarbinātības līmeņa), Īrijā un Horvātijā. Lai gan ekonomiski aktīva darbaspēka līmenis sieviešu vidū laika gaitā ir paaugstinājies, joprojām pastāv ievērojama atšķirība salīdzinājumā ar ekonomiski aktīva darbaspēka līmeni vīriešu vidū: 12,1 procentpunkts 2013. gada otrajā ceturksnī (attiecīgie rādītāji vīriešiem bija 78 %, savukārt sievietēm 65,9 %). Īpaši izteiktas atšķirības ekonomiski aktīva darbaspēka līmenī starp sievietēm un vīriešiem ir vērojamas vairākās ES dienvidvalstīs, piemēram, Grieķijā, Itālijā un Portugālē. Dažās citās valstīs ekonomiski aktīva darbaspēka līmenis sieviešu vidū ir augsts, taču tajās plaši izplatīta ir nepilnas slodzes nodarbinātība sievietēm, piemēram, 2013. gada otrajā ceturksnī: Nīderlandē (77,3 %), Vācijā (46,5 %) un Austrijā (45,6 %).

Nodarbinātības līmenis joprojām atspoguļo negatīvu tendenci, un šai tendencei būtu ievērojami jāmainās, lai sasniegtu stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzīto pamatmērķi, proti, 75 % nodarbinātība vīriešiem un sievietēm vecumā no 20 līdz 64 gadiem. Kopš krīzes sākuma nodarbinātības līmenis ES 28 ir samazinājies par gandrīz diviem procentpunktiem, 2012. gada beigās sasniedzot tikai 68 % (3. grafiks). Kopš tā laika situācija ir vēl vairāk pasliktinājusies. Laikposmā no 2012. gada otrā ceturkšņa līdz 2013. gada otrajam ceturksnim nodarbinātības līmenis eurozonā samazinājās par 0,6 procentpunktiem, savukārt ES 28 — par 0,42 procentpunktiem.

3. grafiks Nodarbinātības līmeņa izmaiņas ES 28 un eurozonā attiecībā uz stratēģijā "Eiropa 2020" noteiktajiem mērķiem (vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem)

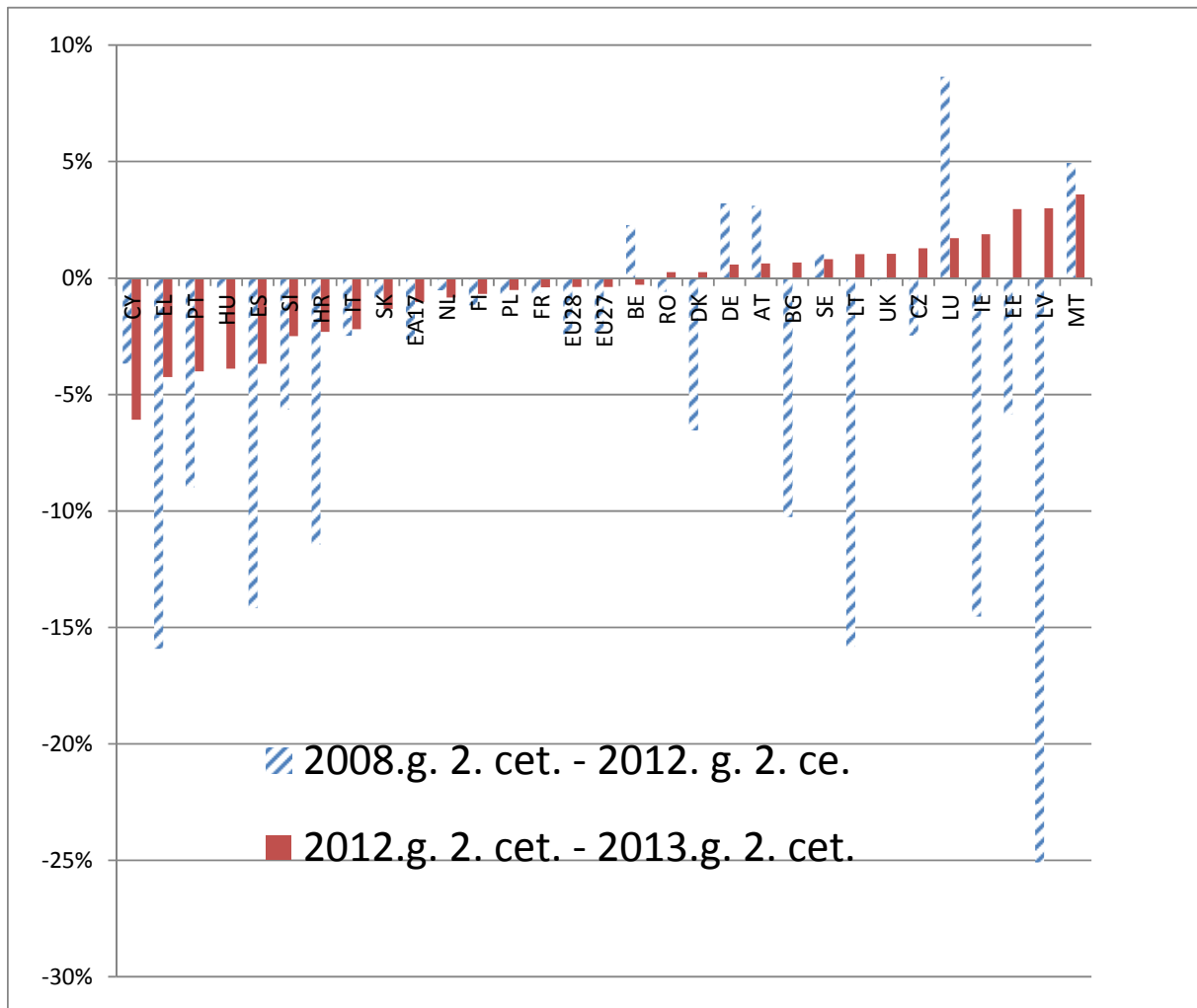
Piezīme. Nodarbinātības līmenis 2000. un 2001. gadā drīzāk attiecas uz ES 27 valstīm, nevis ES 28 valstīm; 2013. gada dati attiecas uz otro ceturksni. Avots: Eurostat (DSA) un stratēģijas "Eiropa 2020" mērķi

Nodarbinātības pieaugums un samazinājums krīzes laikā nebija vienlīdzīgs. Lai gan vīriešu nodarbinātības līmenis (vecumā no 20 līdz 64 gadiem) ir samazinājies par vairāk nekā trim procentpunktiem kopš 2008. gada (no 77,9 % 2008. gadā uz 74,5 % 2012. gadā), sieviešu nodarbinātības līmenis ir samazinājies tikai nedaudz, un pagājušajā gadā tas pat nedaudz

palielinājās. Būtisks nodarbinātības pieaugums ir reģistrēts attiecībā uz gados vecākiem darba ņēmējiem (nodarbinātības līmenis kopš 2008. gada ir palielinājies par 3,3 procentpunktiem, 2012. gadā sasniedzot 48,8 % , ar ievērojamu pieaugumu Beļģijā, Vācijā, Francijā, Itālijā, Luksemburgā, Ungārijā, Nīderlandē un Polijā) un jo īpaši sievietēm (5,0 procentpunkti). Kas attiecas uz izglītības līmeni, nodarbinātības līmenis visvairāk ir samazinājies darba ņēmējiem ar zemu kvalifikāciju, savukārt vismazāk — personām ar augstu izglītības līmeni. Trešo valstu valstspiederīgo nodarbinātības līmenis (vecumā no 20 līdz 64 gadiem) ES 28 samazinājās no 58,5 % 2010. gadā uz 56,8 % 2012. gadā. Attiecībā uz nodarbinātības tendencēm pa nozarēm laikposmā no 2012. gada otrā ceturkšņa līdz 2013. gada otrajam ceturksnim vislielākais nodarbinātības līmeņa samazinājums tika reģistrēts būvniecības (-4,5 %), lauksaimniecības (-1,5 %) un ražošanas nozarē (-1,2 %). Īpaši liels nodarbinātības līmeņa pieaugums bija vērojams IKT nozarē (+ 2,5 %). Lai gan pēdējos piecos gados ir bijusi vērojama nelabvēlīga ietekme uz pastāvīgu nodarbinātību, taču galvenās ekonomikas korekcijas tika veiktas galvenokārt attiecībā uz pagaidu darbavietām (līgumu nepagarināšana). Visbeidzot, pilna laika nodarbinātība ceturtajā secīgajā gadā ir pazeminājusies par 8,3 miljoniem (-4,6%) kopš 2008. gada pēdējā ceturkšņa. Turpretim nepilnas slodzes nodarbinātība pēdējo gadu laikā ir pastāvīgi palielinājusies — kopš 2008. gada pēdējā ceturkšņa par 2,5 miljoniem, kas ir pieaugums par 6,4 %.

Nodarbinātības līmeņa pieaugums dažādās valstīs ir atšķirīgs. 4. attēlā ir redzams, ka situācija dažādās dalībvalstīs ir bijusi diezgan atšķirīga un ka līdz 2012. gada otrajam ceturksnim nodarbinātības pieaugums īpaši negatīvs bija Latvijā, Grieķijā, Lietuvā, Īrijā un Spānijā. Kopš 2012. gada otrā ceturkšņa nodarbinātības līmenis ir palielinājies Baltijas valstīs un Īrijā. Taču vairākās citās valstīs tas ir pazeminājies, jo īpaši Kiprā, Spānijā, Portugālē un Ungārijā. Kopumā dažās eurozonas "pamatvalstīs" (kā arī Maltā) situācija ir bijusi diezgan labvēlīga, savukārt nodarbinātības līmenis turpināja samazināties eurozonas dienvidu valstīs, piemēram, Itālijā un Spānijā, kas ir apstiprinājums tam, ka atšķirības eurozonā attiecībā uz bezdarbu aizvien palielinās (skatīt iepriekš).

4. grafiks. Nodarbinātības pieaugums (personu skaits) kopš 2008. gada 2. ceturkšņa, pa dalībvalstīm

Piezīme. Ungārija un Horvātija: 2013. gada 1. ceturksnis. Avots: Eurostat (valstu pārskati), EMPL ĢD aprēķini

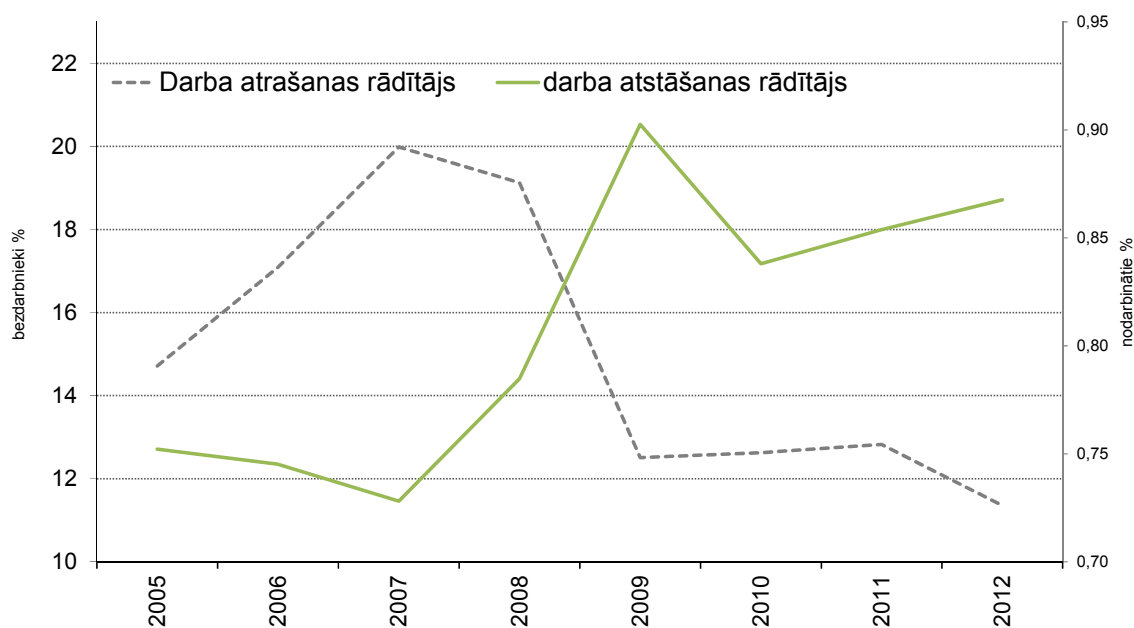
Nodarbinātības līmenis turpmāk, visticamāk, uzlabosies, galvenokārt pateicoties gaidāmajam IKP pieaugumam. Pašlaik darba vakanču piedāvājums ir aptuveni 1,5 %, kas lielāka vai mazākā mērā ir bijis vidējais koeficients kopš 2010. gada beigām.⁴ Dažādas attīstības tendences vidējā termiņā radīs turpmāku darbavietu skaita pieaugumu, jo īpaši konkrētās nozarēs. Piemēram, tehnoloģiju attīstība ļaus radīt darbavietas IKT nozarē (sagaidāms, ka 2015. gadā vakantas 900 000 darbavietas IKT nozarē), savukārt novecošana, neraugoties uz pašreizējiem ierobežojumiem veselības aprūpei paredzētajā valsts budžetā, iespējams, palielinās vidējā termiņā pieprasījumu pēc darbiniekiem veselības aprūpes nozarē un ar veselības aprūpi saistītiem pakalpojumiem (2012. gadā veselības aprūpes nozarē

⁴ Saskaņā ar informāciju, kas publicēta jaunākajā Eiropas vakanču uzraudzības rīka izdevumā, profesijas, kurās bija vērojams vislielākais pieaugums darbinieku skaita ziņā — izņemot individuālās aprūpes darbiniekus veselības aprūpes nozarē — bija lietojumprogrammu izstrādātāji un analītiķi, administratīvie un specializētie sekretāri, ieguves, ražošanas un būvniecības vadošais personāls un pamatskolas un pirmsskolas vecuma bērnu skolotāji.

ES 27 valstīs kopā darbā tika pieņemts gandrīz viens miljons darbinieku). Turklāt videi draudzīgāka ekonomika var radīt videi draudzīgu darbavietu skaita pieaugumu (kopējais nodarbināto skaits ir palielinājies no 2,4 miljoniem 2000. gadā un 3,0 miljoniem 2008. gadā un saskaņā ar aplēsēm 2012. gadā sasniedzis 3,4 miljonus). Citās no augstām tehnoloģijām atkarīgās nozarēs, piemēram, transporta nozarē, būs nepieciešams pieņemt darbā lielu skaitu darbinieku ar vidēju vai augstu kvalifikāciju, lai varētu pielāgoties izaugsmei aviācijas un pasažieru transporta nozarē un lai varētu aizstāt lielo skaitu vecāka gadagājuma darbinieku, kuri, kā sagaidāms, līdz 2020. gadam būs aizgājuši no darba transporta nozarē.

Nodarbinātības dinamiku galvenokārt nosaka darba atrašanas līmeņa samazināšanās. Aplūkojot pamatā esošo dinamiku, nodarbinātības līmeņa samazinājums ir saistīts gan ar to, ka darbavietu atstāšanas līmenis ir paaugstinājies, savukārt darba atrašanas līmenis ir samazinājies — otrs faktors relatīvā izteiksmē ir svarīgāks (5. grafiks).⁵ Laikposmā no 2008. gada līdz 2012. gadam darba atrašanas līmenis samazinājās 24 dalībvalstīs un palielinājās tikai trijās dalībvalstīs (LU, DE un NL). Visbūtiskākais samazinājums tika konstatēts Dānijā, Kiprā un Slovēnijā.

5. grafiks. Darba atrašanas un darba atstāšanas rādītājs ES 27, vidējais gada rādītājs (2005.–2012. gads)

Avots: Eurostat (DSA), EMPL ĢD aprēķini

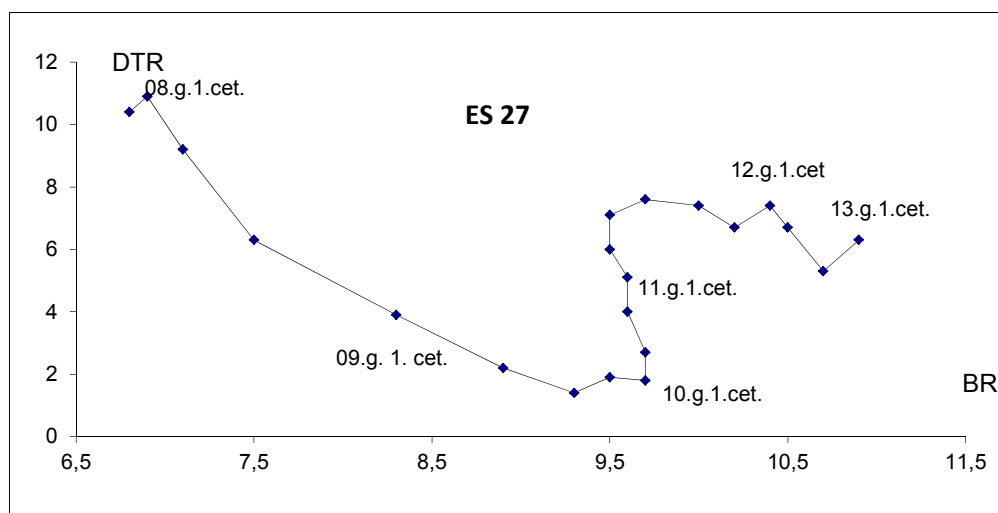
Darba tirgus joprojām ir ļoti segmentēts. Pagaidu darbinieku īpatsvars kopš 2011. gada ir palielinājies par 0,4 procentpunktiem, kas lielā mērā ir skaidrojams ar nedrošo ekonomisko situāciju. Tas pasliktina jau tā augsto bezdarba līmeni un/vai zemu darba tirgū iesaistīto rādītāju konkrētām grupām. Nodarbinātībai jauniešu vidū ir raksturīgs liels pagaidu un nepilnas slodzes nodarbinātības īpatsvars, kas 2012. gadā attiecīgi bija nedaudz virs 40 % un

⁵ Darba atrašanas rādītājs ir definēts kā attiecība starp to cilvēku skaitu, kuri sāk strādāt jaunu darbu, un to personu skaitu, kuras ir bezdarbnieki. Darba atstāšanas rādītājs ir attiecība starp to cilvēku skaitu, kuri darbu ir atstājuši, un darba tirgū iesaistīto personu skaitu.

30 % (no kopējās nodarbinātības). Salīdzinājumam, no kopējā strādājošo iedzīvotāju skaita pagaidu un nepilnas slodzes nodarbinātības īpatsvars bija daudz zemāks — 2012. gadā attiecīgi aptuveni 14 % un 19 % ES 28. Nepilnas slodzes darbu strādāja 31,9 % sieviešu un 8,4 % vīriešu, un Nīderlandē, Apvienotajā Karalistē, Vācijā, Austrijā un Beļģijā vairāk nekā 40 % sieviešu strādā nepilnas slodzes darbu, kas ievērojami samazina nodarbinātības līmeni, kurš izteikts pilnslodzes ekvivalentos. Pašreizējā situācijā pagaidu un nepilnas slodzes darbu, kas zināmā mērā nav brīvprātīga izvēle, var sekmēt darbavietu radīšanu un vidējā termiņā vai ilgtermiņā var būt par atspēriena punktu, lai pēc tam varētu noslēgt pastāvīgus darba līgumus un/vai pilna darba laika līgumus (piemēram, jauniešiem). Tāpat arī to, ka pastāv segmentācija, apliecina pastāvīgās atšķirības atalgojumā vīriešiem un sievietēm un ierobežotās iespējas līguma formas ar zemu aizsardzību aizstāt ar līguma formām ar augstu aizsardzību. Pēdējais minētais ir nelabvēlīgs grupām, kas parasti strādā uz pagaidu līguma pamata, proti, galvenokārt jauniešiem.

Daudzās dalībvalstīs atbilstība starp piedāvājumu un pieprasījumu darba tirgū ir nepietiekama. Lai gan darba piedāvājumu koeficients pēdējo trīs gadu laikā kopumā tikpat kā nav mainījies, bezdarbs ir palielinājies, kas liecina par to, ka atbilstība starp piedāvājumu un pieprasījumu darba tirgū ir pasliktinājusies. Beveridža līkne (6. grafiks) liecina, ka strukturālais bezdarbs kopš aptuveni 2011. gada vidus ir palielinājies. Beveridža līknes ir pasliktinājušās lielākajā daļā dalībvalstu, izņemot Vāciju. Šo vispārējo negatīvo tendenci galvenokārt nosaka arvien lielāka prasmju neatbilstība⁶, kas norāda uz to, ka iespēju trūkums darba tirgū apvienojumā ar ekonomikas krīzi rada histerēzes ietekmi, kura ir jāneitralizē, veicot ieguldījumus cilvēkkapitālā un nodrošinot prasmju efektīvāku atbilstību.

6. grafiks. Beveridža līkne, ES 27, 2008. gada 1. ceturksnis – 2013. gada 1. ceturksnis

Piezīme. DTR (vertikālā ass) nozīmē “darbaspēka trūkuma rādītājs” un tiek noteikts, balstoties uz ES uzņēmējdarbības apskata rezultātiem (% ražošanas uzņēmumu norāda uz darbaspēka trūkumu kā faktoru, kas ierobežo ražošanu). Avots: *Eurostat*.

Aizvien lielāks bezdarbnieku skaits, arvien lielāka daļa ilgtermiņa bezdarbnieku un no tā izrietošā prasmju atbilstības efektivitātes samazināšanās rada nopietnas problēmas aktīvas

⁶ “Darba tirgus attīstības tendences Eiropā — 2013. gads”, Eiropas Komisija.

darba tirgus politikai (ADTP) un valsts nodarbinātības dienestiem (VND). Lai gan dažas dalībvalstis ir palielinājušas ADTP un VND piešķirtos līdzekļus, citas tos ir samazinājušas, lai sasniegtu finanšu politikas konsolidācijas mērķus un palielinātu VND efektivitāti. Dažas dalībvalstis ir uzlabojušas arī VND darba metodes.

Ekonomikas krīze un tās sekas uz darba tirgu, šķiet, ir ietekmējušas migrācijas plūsmas ES trīs dažādos līmeņos: mazāka migrācija no trešām valstīm uz ES (-3,7 % laikposmā no 2010. līdz 2011. gadam), lielāka migrācija no ES uz trešām valstīm (+14 % laikposmā no 2010. līdz 2011. gadam, tostarp 90 % bija no Spānijas, Apvienotās Karalistes, Francijas, Īrijas, Portugāles un Čehijas; runa galvenokārt ir par imigrantiem, kuri atgriežas savā valstī, nevis valstspiederīgajiem) un mainīgi migrācijas plūsmas modeļi ES iekšienē ("mobilitāte ES iekšienē"). Darba ņēmēju mobilitāti ES iekšienē, šķiet, aizvien lielākā mērā nosaka virzošie faktori, lai gan iepriekš dominēja pamudinājuma faktori. Kopumā, neraugoties uz to, ka relatīvā izteiksmē ievērojami palielinājusies mobilitāte no dienvidu dalībvalstīm uz citām ES valstīm (piemēram, Apvienoto Karalisti un Vāciju), absolūtie skaitļi joprojām ir relatīvi zemi salīdzinājumā ar darbaspēka apjomu (un bezdarbnieku skaitu) ES dienvidu dalībvalstīs un arī salīdzinājumā ar daudz lielāku mobilitātes plūsmu no Centrāleiropas un Austrumeiropas dalībvalstīm, kas joprojām ir galvenās izcelsmes valstis personām, kuras pārvietojas ES iekšienē.

Prasmju piedāvājums šobrīd atpaliek no izmaiņām prasmju pieprasījumā. Atšķirīgu attīstības tendenču, jo īpaši globalizācijas un tehnoloģiju attīstības (nepieciešamas prasmes) rezultātā pakāpeniski ir mainījies pieprasījums pēc darbaspēka. Relatīvais pieprasījums pēc augsti kvalificētiem darba ņēmējiem kopumā ir palielinājies uz darba ņēmēju ar vidēju un zemu kvalifikāciju rēķina ("pieprasījums pēc augstāk kvalificēta darbaspēka"). Tāpat arī notikušas izmaiņas attiecībā uz dažādo veida prasmju relatīvo nozīmīgumu, jo aizvien lielākā skaitā profesiju aizvien nozīmīgākas ir prasmes gan saistībā ar IKT, gan sociālās prasmes.

Lai arī laika gaitā vidējās izglītības līmenis un līdz ar to prasmju piedāvājuma "kvalitāte" ir uzlabojusies, darbinieku prasmes neatbilst prasmju pieprasījumam. Tas ir vēl lielākā mērā patiesi, kad vairākās dalībvalstīs aizvien vairāk samazinās gan sieviešu, gan vīriešu līdzdalība mūžizglītībā. Saistībā ar šādām izmaiņām prasmju relatīvajā pieprasījumā un piedāvājumā augsti kvalificētiem darba ņēmējiem nodarbinātības izredzes ir lielākas nekā darba ņēmējiem ar vidēju un zemu kvalifikāciju. Saskaņā ar darba tirgus prognozēm šī tendence turpināsies arī nākamajos gados⁷.

Eiropas izaugsmes potenciālu un konkurētspēju apdraud ES prasmju bāzes strukturālās nepilnības. Saskaņā ar jaunākajiem datiem⁸ aptuveni 20 % no darbaspējīgā vecuma iedzīvotājiem ir ļoti zema kvalifikācija, un dažās valstīs (ES un IT) šis procentuālais īpatsvars ir vēl lielāks. Tikai dažās valstīs (FI, NL, SE) ir liels ļoti augsti kvalificētu darbinieku, un lielākā daļa Eiropas valstu nestāv ne tuvu valstīm ārpus Eiropas, kurām ir visaugstākie rādītāji (piemēram, Japāna vai Austrālija). Saskaņā ar datiem Eiropa neveic efektīvus ieguldījumus izglītībā un prasmju apguvē, kas savukārt apdraud tās konkurētspēju vidējā termiņā un nodarbinātības izredzes lielai daļai darbaspēka. 10 dalībvalstis ir

⁷ Piemēram, "Future Skills Supply and Demand in Europe", Cedefop.

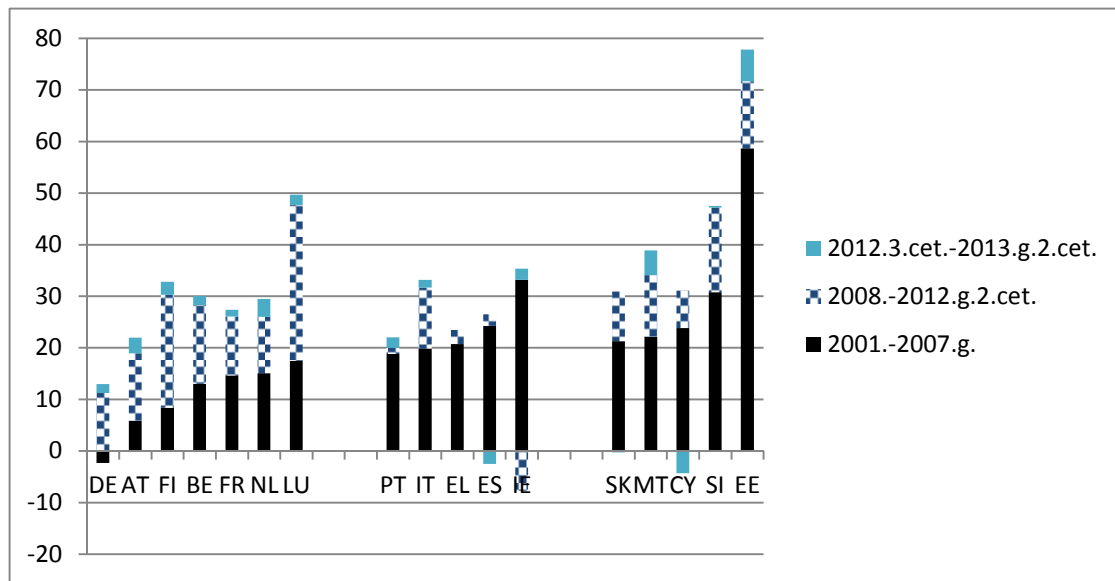
⁸ 2013. gada oktobrī ESAO un Komisija publicēja jaunā pētījuma par pieaugošo prasmēm (PIAAC) rezultātus, Eiropas Komisija, ESAO.

samazinājušas izglītībai atvēlētos izdevumus absolūtā izteiksmē (DK, IE, EL, ES, IT, CY, HU, PT, SK un UK), savukārt 20 dalībvalstīs ir samazinājušas izglītībā ieguldītā IKP relatīvo īpatsvaru.

Atalgojuma izmaiņas notiek atbilstoši līdzsvarošanas vajadzībām. Pirms krīzes Eiropas Savienībā un īpaši eurozonā radās ievērojama ārējā nelīdzsvarotība. Pēdējā laikā darbaspēka vienību izmaksu dinamika sekmē ārējo līdzsvarošanu (7. grafiks). Turklāt faktisko darbaspēka izmaksu attīstība notiek atbilstoši situācijai dažādu valstu darba tirgū. Ir svarīgi, lai atalgojuma izmaiņas arī turpmāk notiktu atbilstoši vajadzībai koriģēt ārējo nelīdzsvarotību un samazināt bezdarba līmeni. Ja šī attīstības tendence turpināsies, nesensais algu pieaugums valstīs ar “budžeta pārpalikumu” var nostiprināt vispārējo kopējo pieprasījumu.⁹

⁹ Skatīt, piemēram, "Is Aggregate Demand Wage-Led or Profit-Led? National and Global Effects", Starptautiskais Darba birojs, darba un nodarbinātības nosacījumi, sērija Nr. 40, Ženēva, 2012. gads.

7. grafiks. Nominālās darbaspēka vienības izmaksu attīstība eurozonā

Piezīme. Ceturkšņa dati nav pieejami attiecībā uz Grieķiju; tā 2012. gada beigās pārtrauca sniegt datus.
Avots: ĢD EMPL aprēķinu pamatā ir Eurostat dati

Darbaspēka vienības izmaksu samazināšanās un algu mērenība tikai lēnām un nepilnīgi ir iekļauta cenu attīstībā. Šo nepilnīgu iekļaušanu var skaidrot daļēji ar vienlaicīgu netiešo nodokļu un administratīvi regulēto cenu straujo pieaugumu sakarā ar fiskālo konsolidāciju¹⁰. Darbaspēka vienības nominālo izmaksu samazinājuma, ņemot vērā cenu stagnāciju, rezultātā darba ienākumu daļa vairākās dalībvalstīs, jo īpaši Spānijā, Portugālē un Grieķijā, ir samazinājusies. Izrietošajam uzņēmumu peļņas normas pieaugumam neseko ieguldījumu pieaugums.

Nodokļu slogs daudzās dalībvalstīs joprojām ir augsts. Liels un dažos gadījumos pieaugošs nodokļu slogs, jo īpaši zema atalgojuma saņēmējiem un otrajiem pelnītājiem ievērojamā skaitā dalībvalstu joprojām ir problēma. Piemēram, zemu atalgotiem darba ņēmējiem (67 % no vidējās algas) pēc nodokļu sloga samazinājuma lielākajā daļā valstu laikposmā no 2008. līdz 2010. gadam turpmākajos divos gados sekoja pieaugums gandrīz visās dalībvalstīs (izņemot UK, NL, PT, SI un FI). Līmenis 2012. gadā svārstījās no 20 % Maltā un Īrijā līdz vairāk nekā 45 % Beļģijā, Vācijā, Francijā un Ungārijā. Laikposmā no 2012. līdz 2013. gadam iedzīvotāju ienākuma nodokļa palielinājums bija vērsts galvenokārt uz personām ar augstiem ienākumiem un turpināja palielināties 11 dalībvalstīs¹¹.

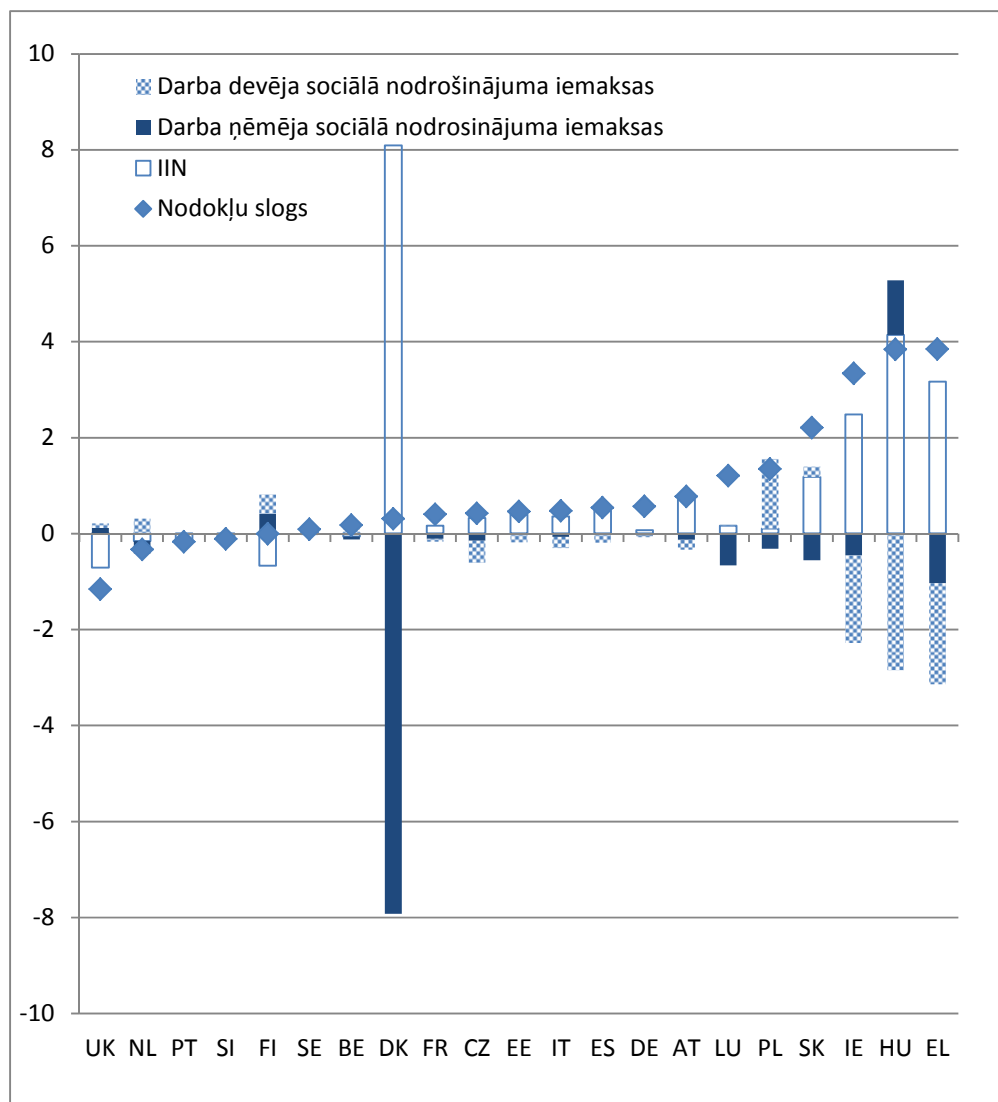
Izmaiņas kopējā nodokļu slogā galvenokārt ir saistītas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli, kas ir palielinājies 19 (no 26) dalībvalstīs (8. grafiks. NB! neprecēta persona, bez bērniem). Īpaši liels iedzīvotāju ienākuma nodokļa palielinājums bija vērojams Īrijā, Ungārijā un Grieķijā. Ja pie iedzīvotāju ienākuma nodokļa pieskaita sociālā nodrošinājuma iemaksas, **kas turpinājās**

¹⁰ Skatīt "Ceturkšņa ziņojums par eurozonu", Eiropas Komisija, 12. sējums, Nr. 3, 2013. gads.

¹¹ Avots: Garnier et al. (2103): *Recent Reforms of Tax Systems in the EU: Good and Bad News. Taxation paper*, 39. lpp. Eiropas Komisija.

11 dalībvalstīs, nodokļu slogs darbaņēmējiem ir palielinājies 18 dalībvalstīs, savukārt uz darba devējiem tas attiecas mazākā mērā (11 valstīs nodokļu slogs ir palielinājies). Kopumā darba devēju sociālā nodrošinājuma iemaksas vairumā dalībvalstu lielākā vai mazākā mērā ir palikušas nemainīgas, ar dažiem izņēmumiem (proti, FR, SK, PL un HU).

8. grafiks. Izmaiņas kopējā nodokļu slogā laikposmā no 2010. līdz 2012. gadam, pa komponentiem (67 % no vidējās algas, neprecēta persona, bez bērniem)

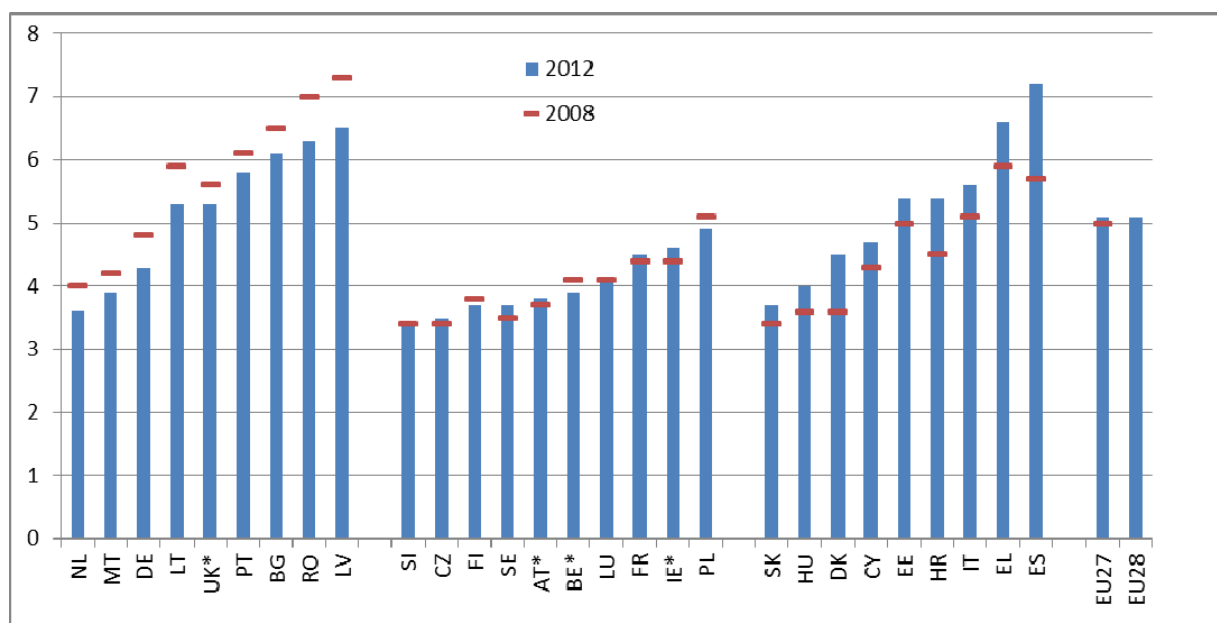
Piezīme. Dati par Kipru un Horvātiju nav pieejami. Avots: ESAO

Cīņa pret nedeklarētu darbu dažās dalībvalstīs ir problēma. Ēnu ekonomikai un nedeklarētam darbam ir negatīvas sekas, kas kompromitē makroekonomikas mērķus, kā arī darba kvalitāti un ražīgumu un sociālo kohēziju. No makroekonomikas perspektīvas tie samazina nodokļu ienākumus (ienākuma nodoklis un PVN) un kaitē sociālā nodrošinājuma sistēmas finansēšanai. No mikroekonomikas perspektīvas nedeklarētam darbam un citiem netipiskiem nodarbinātības veidiem piemēram, fiktīvai pašnodarbinātībai, ir tendence kropļot godīgu konkurenci uzņēmumu starpā, radot pamatu sociālajam dempingam, kas traucē radīt pastāvīgu darbu ar pilnu sociālo aizsardzību. Tāpat arī nedeklarēts darbs ir iemeslsražošanas neefektivitātei, jo oficiāli neregistrēti uzņēmumi parasti izvairās no oficiālu pakalpojumu un

ieguldījumu (piemēram, kredītu) izmantošanas, un nenotiek to izaugsme. Lai gan pilnībā uzticami dati par ēnu ekonomikas un nedeklarēta darba apjomiem nav viegli pieejami, aptuveni dati liecina, ka šis jautājums dažās dalībvalstīs ir problēma¹².

Šī krīze ir būtiski mainījusi nevienlīdzības dinamiku un dažādos veidos ietekmējusi dažādās iedzīvotāju grupas. Lai gan caurmērā attiecība S80/S20¹³ laikposmā no 2008. līdz 2012. gadam ES 27 dalībvalstīs saglabājās nemainīga, pastāv lielas atšķirības, un attiecībā uz nevienlīdzību atšķirības starp dalībvalstīm aizvien palielinās (9. grafiks). Nevienlīdzība vairumā dienvidu dalībvalstu (ES, EL, IT, CY), kā arī Ungārijā, Igaunijā, Dānijā, Ungārijā, Slovākijā un mazākā mērā Īrijā ir palielinājusies. Neatkarīgi no nesen veiktajiem uzlabojumiem nevienlīdzība joprojām ir īpaša problēma Bulgārijā, Latvijā, Portugālē un Rumānijā.

9. grafiks. Nevienlīdzība ienākumu sadalē (ienākumu kvintīļu attiecības rādītājs), 2008.-2012. gads

Avots: Eurostat, EU-SILC. *Austrija, Beļģija, Īrija un Apvienotā Karaliste: 2011. gada, nevis 2012. gada dati; 2012. gada aplēses par ES 27 un ES 28; provizorisks dati par Itāliju.

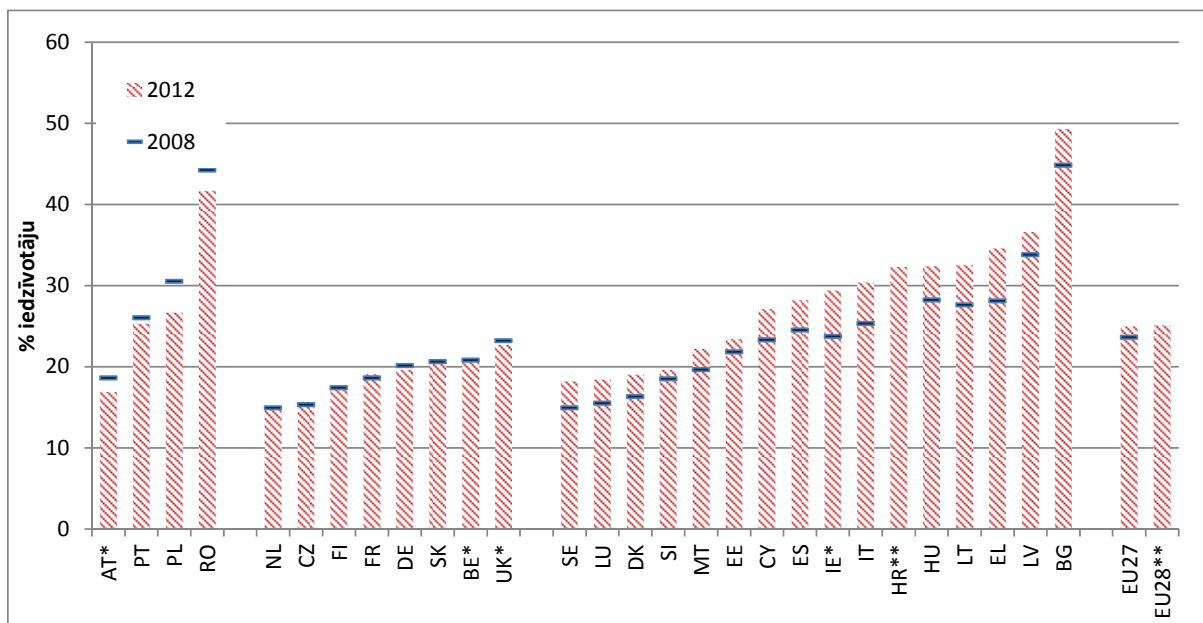
Nabadzības riska sliekšnis un sociālās atstumtības līmenis ir ievērojami palielinājušies, un atšķirības starp dalībvalstīm arvien pieaug. Šai tendencei būtu krasi jāmainās, lai sasniegtu stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzīto pamatmērķi, proti, lai vismaz 20 miljoni cilvēku tiktu laukā no nabadzības vai sociālās atstumtības. Laikposmā no krīzes sākuma

¹² Skatīt, piemēram, Eurofound (2013), *Tackling Undeclared Work in 27 European Union Member States and Norway: Approaches and Measures Since 2008*, Eurofound, Dublinā; Hazans, M. (2011), *Informal Workers Across Europe*, pētniecības dokuments 5912, Pasaules Banka, Vašingtona DC.

¹³ Ienākumu kvintīļu attiecības rādītājs jeb S80/S20 rādītājs ir ienākumu sadales nevienlīdzības mērs. To aprēķina kā attiecību starp kopējiem ienākumiem, ko saņem 20 % iedzīvotāju ar vislielākajiem ienākumiem (augstākā kvintile), un ienākumiem, ko saņem 20 % iedzīvotāju ar viszemākajiem ienākumiem (zemākā kvintile). Visi ienākumi ir aprēķināti kā ekvivalenti rīcībā esošie ienākumi.

2008. gadā līdz 2012. gadam¹⁴ to Eiropas iedzīvotāju skaits, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība, palielinājās par 8,7 miljoniem (izņemot Horvātiju), sasniedzot 25,1 % no ES 28 iedzīvotāju skaita 2012. gadā (10. grafiks). Lai arī to iedzīvotāju daļa, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība, jo īpaši ir palielinājusies tajās dalībvalstīs, kuras visvairāk skārusi ekonomikas krīze, dažas dalībvalstis ziņo par *relatīvā* nabadzības sliekšņa pazemināšanos.

10. grafiks. Izmaiņas to cilvēku skaitā, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība (AROE) 2008.–2012. gads

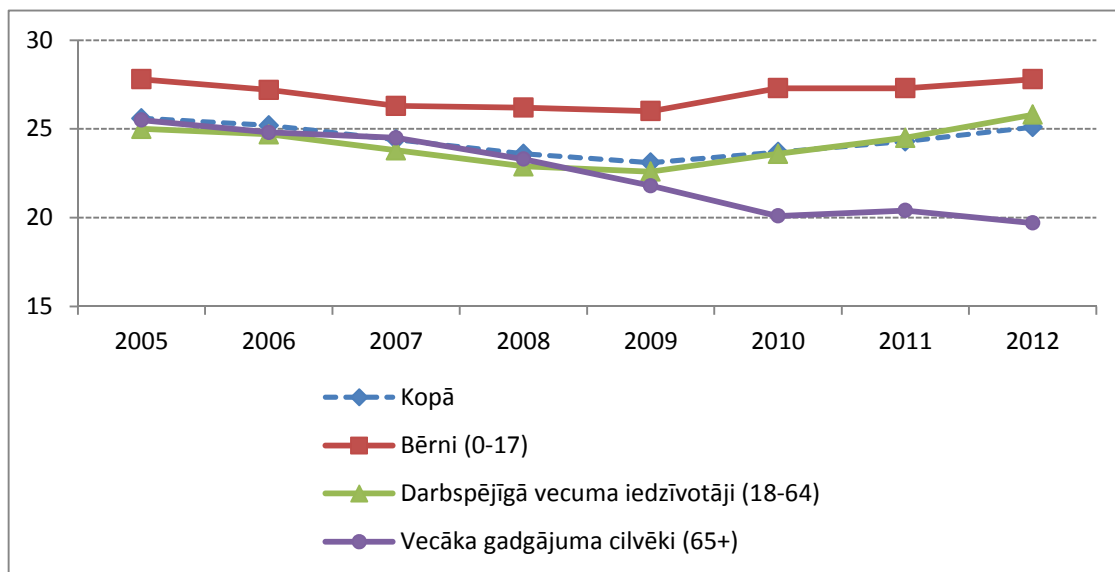

Avots: Eurostat, EU-SILC. Dati sašķiroti pa AROPE, 2012. gadā. 2012. gada aplēses par ES 27 un ES 28; provizorisks dati par Itāliju; *Austrija, Beļģija, Īrija un Apvienotā Karaliste: 2011. gada, nevis 2012. gada dati, ** Horvātija un ES 28: dati par 2008. gadu nav pieejami.

Pastāv būtiskas atšķirības starp vecuma grupām. Visvairāk ir skarti ir iedzīvotāji darbspējīgā vecumā. Nabadzība un sociālā atstumtība vecuma grupā no 18 līdz 64 gadiem pēdējos gados ir būtiski pieaugusi divās trešdaļās dalībvalstu, galvenokārt tāpēc, ka aizvien pieaug to mājsaimniecību skaits, kurās ir ļoti zema darba intensitāte, kuras ir skāris bezdarbs un nodarbināto personu nabadzība. 2012. gadā aptuveni 50 miljoniem cilvēku darbspējīgā vecumā ienākumi bija zem 60 % no valsts vidējā ekvivalentā rīcībā esošā ienākumalīmeņa ES 28 valstīs; 33,1 miljons personu cieta no smagas materiālās nenodrošinātības, savukārt 30,4 miljoni cilvēku vecumā no 18 līdz 59 gadiem dzīvoja mājsaimniecībā, kurā nevienam nav darba.

¹⁴ Jaunākie EU-SILC dati ietver Eurostat aplēses 2012. gadam par ES 28 un ES 27 (trūkst datu par Austriju, Beļģiju, Īriju un Apvienoto Karalisti). 2012. gada SILC projekta atsaucē dati attiecas uz 2011. ienākumu gadu.

11. grafiks. To cilvēku skaita attīstība, kurus apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība (AROE) kopš 2005. gada ES 28: kopā, bērnu, darbspējīgā vecuma iedzīvotāju un vecu cilvēku vidū

Avots: Eurostat, EU-SILC. ES 27 vidējie rādītāji 2005.-2009. gadam; ES 28 vidējie rādītāji 2010.-2012. gadam; 2012. gada aplēses.

Vecāki cilvēki (65+) ir skarti salīdzinoši mazāk, jo viņu nabadzības vai sociālās atstumtības risks vairumā dalībvalstu ir samazinājies, un vecāka gadagājuma sievietes nabadzība skar lielākā mērā nekā vecāka gadagājuma vīriešus. Taču relatīvais uzlabojums skaidrojams galvenokārt ar to, ka pensiju apmērs kopumā nav mainījies, savukārt darbspējīgā vecuma iedzīvotāju skaits ir apstājies vai ir samazinājies.

Nabadzības vai sociālās atstumtības risks bērniem ir palielinājies kopš 2008. gada, kopš ir pasliktinājusies viņu vecāku (galvenokārt darbspējīgā vecumā) situācija vairāk nekā 20 dalībvalstīs salīdzinājumā ar 2008. gadu, savukārt ģimenēs, kurās bērnus audzina tikai viens no vecākiem, nabadzības un sociālās atstumtības risks (ES 28: 47,8 % 2012. gadā) ir divreiz augstāks nekā ģimenēs, kurās ir divi pieaugušie (24,4 %). Ievērojami lielāks nabadzības risks ģimenēs, kurās bērnus audzina tikai viens no vecākiem, ir konstatēts visās dalībvalstīs un svārstās no 35 % Slovēnijā, Somijā un Dānijā līdz 78 % Bulgārijā. Tāpat arī ģimenēs ar trim vai vairāk bērniem ir ievērojami augstāks nabadzības vai sociālās atstumtības risks (ES 28: 30,9 %) nekā iedzīvotājiem kopumā. Darbspējīgā vecuma vīriešus darba tirgus apstākļu pasliktināšanās krīzes laikā ir skārusi tiešāk. Tomēr sievietes (pastāvīgas) nabadzības vai atstumtības riskam ir pakļautas lielākā mērā nekā vīrieši, un tas ir saistīts ar aprūpes periodiem, kuru laikā sievietes nestrādā algotu darbu, un nepilnas slodzes darbu. Nabadzības un sociālās atstumtības risks 2012. gadā (48,8 %) trešo valstu valstspiederīgo vidū (vecumā no 18-64 gadiem) bija daudz augstāks nekā valstspiederīgo vidū (24,9 %). Kopumā atšķirības palielinājās no 21,7 procentpunktiem 2010. gadā līdz 23,9 procentpunktiem 2012. gadā.

Kopš 2011. gada māsaimniecību rīcībā esošie ienākumi caurmērā ir samazinājušies reālā izteiksmē gan ES, gan eurozonā. Īpaši liels samazinājums (virs 5 procentu punktiem uzkrāti divu gadu laikā) bija vērojams Grieķijā, Spānijā, Itālijā, Kiprā, Portugālē un Rumānijā un mērenāki samazinājumi bija Beļģijā, Čehijā, Dānijā, Ungārijā, Nīderlandē, Slovēnijā un Slovēnijā. Citās valstīs māsaimniecību ienākumi palika nemainīgi vai nedaudz palielinājās.

Sociālo izdevumu stabilizējošā ietekme uz mājsaimniecību ienākumiem samazinājās pēc 2010. gada. Ekonomikas lejupslīdes periodā laikposmā no 2008. līdz 2009. gadam sociālajiem izdevumiem bija nozīmīga loma attiecībā uz mājsaimniecību ienākumu noturīguma veicināšanu lielākajā daļā ES valstu¹⁵, tas arī skaidrojams ar fiskālo stimulu pasākumiem, kas tika ieviesti, lai uzturētu kopējo pieprasījumu un mazinātu darbavietu pārmērīgas samazināšanas ietekmi, saskaņā ar 2008. gada novembra Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānu. Turklāt neto sociālie pabalsti un samazināti nodokļi pozitīvi ietekmēja izmaiņas mājsaimniecību bruto izmantojamos ienākumos 2009. gadā un 2010. gada pirmajos divos ceturkšņos (12. grafiks). No 2010. gada vidus sociālo pabalstu iemaksas mājsaimniecības bruto ienākumos samazinājās. Šī situācija var būt saistīta ar to, ka palielinājās to ilgtermiņa bezdarbnieku skaits, kuri zaudēja savas tiesības, kā arī ar to, ka daļēji pakāpeniski tika pārtraukti krīzes pārvarēšanai ieviestie pasākumi pēc tam, kad dažās dalībvalstīs bija notikuši zināmi uzlabojumi ekonomikas attīstības perspektīvā. Visbeidzot, dažās dalībvalstīs sociālo izdevumu ietekmes samazināšana atspoguļoja arī ekonomiskās situācijas un prognožu uzlabošanu.¹⁶

¹⁵ Skatīt *"Nodarbinātība un sociālās norises Eiropā 2012. gadā"*, Eiropas Komisija

¹⁶ Turpat.

12. grafiks. Dažādu elementu ieguldījums mājsaimniecību reālo izmantojamo bruto ienākumu (GDHI) pieaugumā (17 eurozonas valstis un ES 27)

Avots: Eurostat — nozaru aprēķini

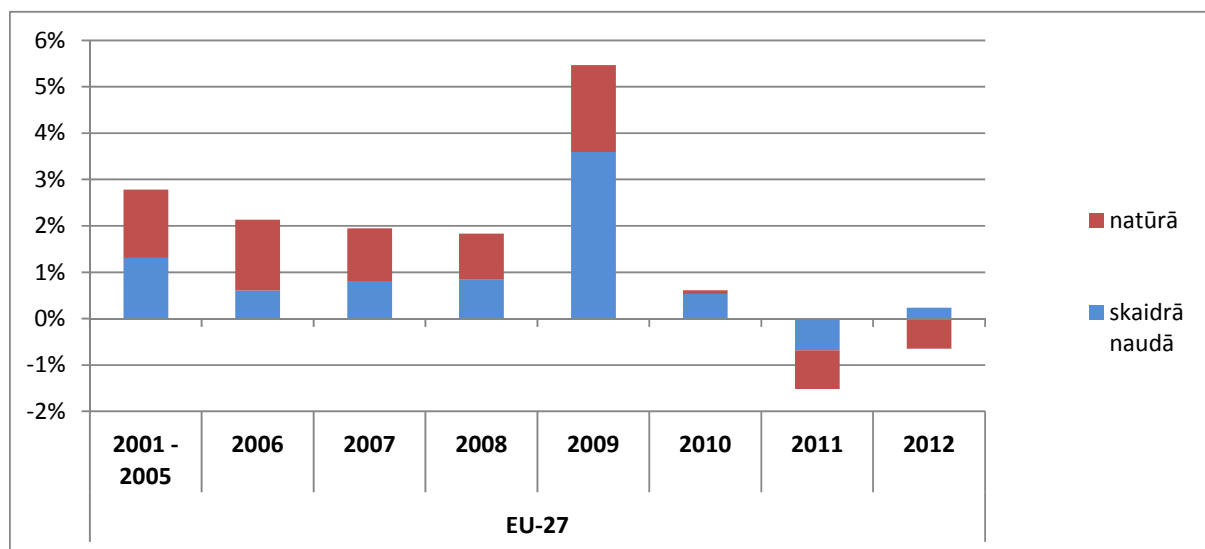
Fiskālās konsolidācijas ietekme uz izmaksu/ieguvumu sadali starp valstīm ievērojami atšķirās. Saskaņā ar *Euromod* pētījumu¹⁷ fiskālās konsolidācijas pasākumu kopumiem bija atšķirīga ietekme uz mājsaimniecībām ar augstiem un zemiem ienākumiem, viss atkarībā no tā, kā šie pasākumi tika izstrādāti. Dažās valstīs regresīvā ietekme radīja papildu spiedienu uz dzīves līmeni, jo īpaši mājsaimniecībās ar zemiem ienākumiem. Citām dalībvalstīm, kuras lielāku uzmanību pievēra savu fiskālās konsolidācijas pasākumu sadales profilam, izdevās izvairīties no tā, ka mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem tiktu skartas nesamērīgi lielā mērā. Šādas atšķirības izmaksu/ieguvumu sadales ietekmē radās neatkarīgi no atšķirībām korekciju kopējā apjomā.

Kopumā pēc visaugstākā līmeņa sasniegšanas 2009. gadā sociālo izdevumu pieauguma līmenis kopš 2011. gada ir bijis negatīvs(13. grafiks). Krīzes agrīnā posmā (līdz 2009. gadam) sociālo izdevumu pieaugums galvenokārt bija saistīts ar izdevumiem saistībā ar bezdarbu, taču mazākā mērā arī ar izdevumiem citiem mērķiem (jo īpaši pensijas un veselības

¹⁷ Skatīt *EUROMOD* darba dokumentu 2/13 Avram, Figari, Leventi, Levy, Navicke, Matsaganis, Militaru, Paulus, Rastringina, Sutherland: *The Distributional Effects of Fiscal Consolidation in Nine Countries*. Drīz būs jauna šī dokumenta redakcija. Deviņās pārskatītās valstīs to pasākumu ietekme, kuri ir balstīti uz mājsaimniecību ienākumiem (piemēram, izmaiņas nodokļu un pabalstu sistēmās un algu samazinājums laikposmā no 2007. gadam līdz 2012. gada vidum) svārstījās no 1,6 % no ienākumiem, kādi bija pieejami pirms krīzes, Itālijā un 1,9 % Apvienotajā Karalistē līdz 9,1 % Latvijā un 11,6 % Grieķijā.

aprūpe). Sociālo izdevumu pieaugums samazinājās 2010. gadā, kas skaidrojams ar to, ka fiskālo stimulu pasākumi tika pārtraukti un valstīs, kuras bija uz atveseļošanās ceļa, tika īstenota parastā automātiskās stabilizācijas pakāpeniskas pārtraukšanas procedūra. Kopš 2011. gada (13. grafiks) sociālie izdevumi ir samazinājušies, neraugoties uz ekonomikas un sociālās situācijas turpmāku pasliktināšanos.¹⁸

13. grafiks Ieguldījumi reālo valsts sociālo izdevumu pieaugumā ES, iemaksas naudā un natūrā (2001-2012.g.)

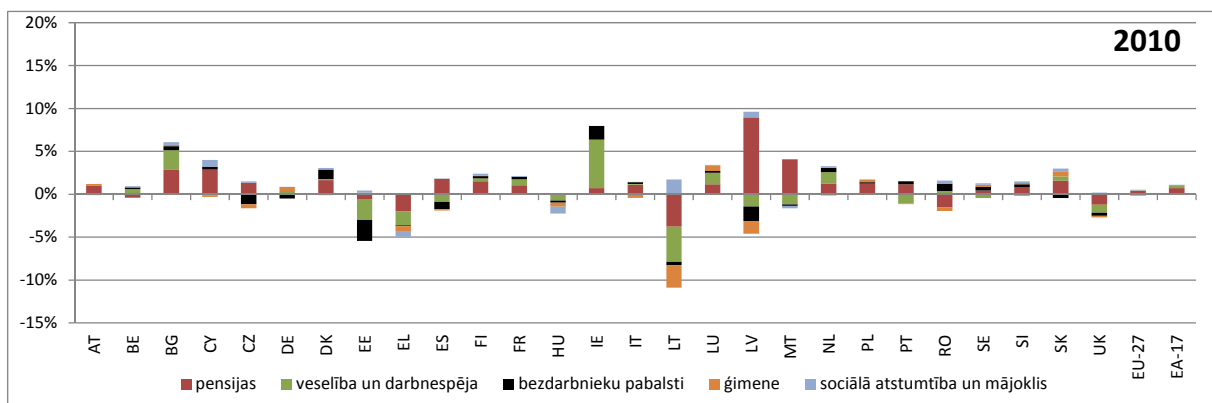
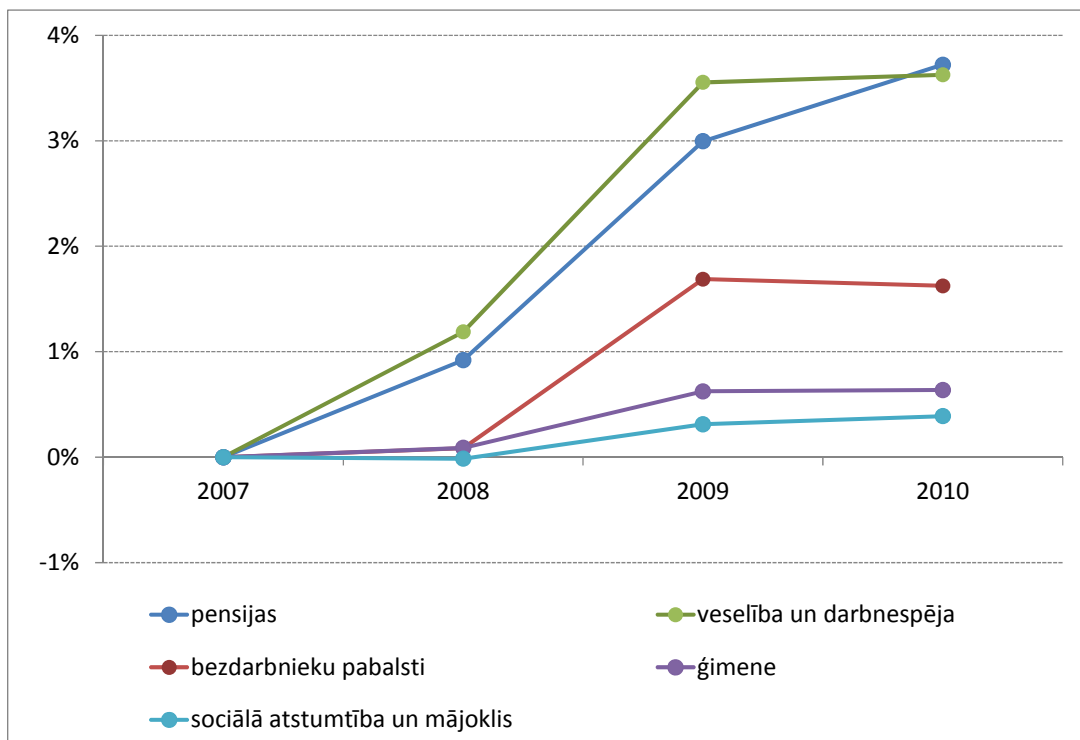
Avots: valstu pārskati, EMPL ĢD aprēķini.

Krīze ir arī ietekmējusi sociālai aizsardzībai paredzēto izdevumu struktūru. Dažās valstīs 2009. un 2010. gadā¹⁹ bija vērojams ļoti liels pieaugums jomās (piemēram, pensijas un invaliditāte), kurās izdevumu līmenis jau bija augsts un saistīts ar salīdzinoši vājākiem rezultātiem sociālajā un nodarbinātības jomā (14. grafiks). Tajā pašā laikā dažās valstīs izdevumu līmenis palika nemainīgs vai pat samazinājās tādās jomās kā veselība, sociālā atstumtība, ar mājokli vai ģimeni saistīti izdevumi.

¹⁸ Skatīt *EU Employment and Social Situation Quarterly Review*, 2013. gada marts. Saskaņā ar analīzi sociālo izdevumu samazinājumi, kas vērojami kopš 2011. gada, ir izteiktāki salīdzinājumā ar līdzīgām lejupslīdes epizodēm pēdējās trīs desmitgadēs.

¹⁹ Drīz būs pieejami 2011. gada dati

14. grafiks. Kopējie ieguldījumi kopējā sociālās aizsardzības izaugsmē ES 27 pa grupām (2007.-2010.g.) un kopējo sociālās aizsardzības izdevumu pieaugumā (reālā) Eiropā, pa valstīm, 2010. g.

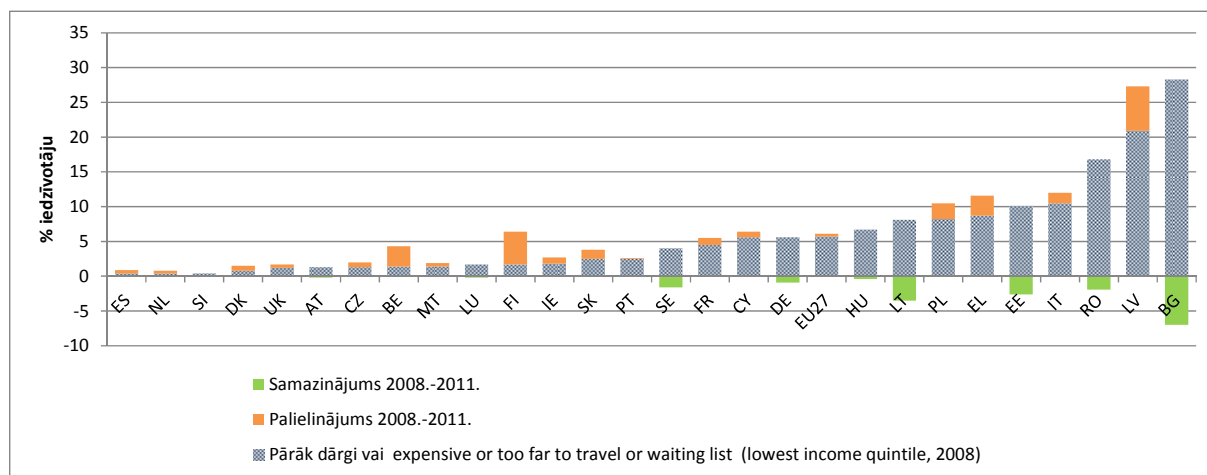

Piezīme. Ieguldījumi pa grupāmsociālo izdevumu vispārējā pieaugumā. Avots: *ESSPROS*

Dažās dalībvalstīs personām, kas atrodas neaizsargātā situācijā, ir kļuvis grūtāk piekļūt veselības aprūpei. Kopā ar krīzes sekām uz ienākumiem valsts veselības aprūpei paredzēto izdevumu samazinājums vistīcāmāk ietekmēs pienācīgu pieeju veselības aprūpes pakalpojumiem, jo īpaši, kas attiecas uz iedzīvotāju grupām ar zemiem ienākumiem un personām, kuras atrodas neaizsargātā situācijā. 15. grafikā atspoguļots to cilvēku skaits, kuri atrodas zemāko ienākumu kvintilē un kuri apgalvo, ka viņu vajadzības pēc veselības aprūpes nav apmierinātas tāpēc, ka ārstēšanās ir “pārāk dārga” vai tāpēc, ka gaidīšanas laiks ir pārāk ilgs, vai arī ir jāmēro pārāk garš ceļš. Lai arī ES 27 šis īpatsvars laikposmā no 2008. gada līdz 2011. gadam kopumā palielinājās, tiek ziņots par to, ka situācija saistībā ar augsta līmeņa

pieejamību pakalpojumiem turpina pasliktināties tādās valstīs kā Latvija, Grieķija, Itālija un Polija, savukārt ievērojams uzlabojums no zema līmeņa pieejamības pakalpojumiem tika reģistrēts tādās valstīs kā Kipra, Beļģija, Somija, Francija un Slovākija.

15. grafiks. Neapmierinātās vajadzības pēc veselības aprūpes, zemākā ienākumu kvintile, 2008.-11. gads

Avots: Eurostat EU-SILC 2011

2. NODARBINĀTĪBAS PAMATNOSTĀDŅU ĪSTENOŠANA: NODARBINĀTĪBAS UN SOCIĀLĀS POLITIKAS REFORMAS

Šajā iedaļā²⁰ sniegts pārskats par reformām un pasākumiem, kurus dalībvalstis īstenojušas pēdējo 12 mēnešu laikā. Nodarbinātības pamatnostādnes²¹ sniedz stabilas politiskās norādes dalībvalstīm par to, kā reaģēt uz problēmām nodarbinātības un sociālajā jomā, ņemot vērā pašreizējo situāciju un ar mērķi sasniegt stratēģijā “Eiropa 2020” noteiktos mērķus (minēti 1 iedaļā). Gada izaugsmes pētījumā 2013. gadam norādītas prioritātes un sniegtas politiskās norādes dalībvalstīm, kuras iesniedz savas valsts reformu programmas 2013. gada Eiropas pusgada ietvaros. Valstu reformu programmas tika attiecīgi izskatītas, un Padome, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumiem, nāca klajā ar konkrētām dalībvalstīm adresētiem ieteikumiem. Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja izskata dalībvalstu rezultātus un uzrauga progresu saistībā ar reaģēšanu uz aktuālajām problēmām, izmantojot Nodarbinātības pārraudzības instrumentu (*EPM*) un Sociālās aizsardzības pārraudzības instrumentu (*SAPI*). Turpmākās politikas reformas tiks novērtētas 2014. gada Eiropas pusgada ietvaros.

Eiropas Sociālais fonds atbalsta centienus sasniegt stratēģijas “Eiropas 2020” mērķus, veicot pasākumus, lai cīnītos pret bezdarbu, īpašu uzmanību pievēršot jauniešiem, piedāvājot prakses un mācekļu vietas nolūkā pārkvalificēties vai paaugstināt kvalifikāciju, izglītībai, sociālās iekļautības sekmēšanai un administratīvo resursu palielināšanai. ESF un citiem Eiropas struktūrfondi un Eiropas investīciju fondiem, cieši ievērojot stratēģijas “Eiropa 2020” politikas prioritātes, un esot orientētiem uz rezultātiem, to loma kā stratēģijas finanšu pīlāriem tiks stiprināta 2014.-2020. gada plānošanas periodā.

Reformas ir īstenotas vai tiek izstrādātas visās jomās, kuras aprakstītas turpmākajās iedaļās. Tomēr tas, cik liels progress ir sasniegts dažādās politikas jomās, dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgs. Tādēļ ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai gan daudzos gadījumos reformu ietekme pilnībā vēl nav redzama, jo parasti pāiet laiks, līdz tā materializējas. Tāpat arī par reformu “vērtību” parasti nevar spriest atsevišķi, jo vairākas reformas var tikt īstenotas vienlaicīgi. Tādēļ dalībvalstīm savas politikas un reformu izstrādē būtu jāņem vērā attiecīgie kompromisi.

2.1. Nodarbinātības 7. pamatnostādne. Palielināt dalību darba tirgū

Dalībvalstis turpināja stiprināt savus aktīva darba tirgus politikas (ADTP) pasākumus. Vairākas dalībvalstis (CY, IE, HR, PL un SE) ir palielinājušas aktīva darba tirgus politikas pasākumiem paredzēto finansējumu 2013. gadam, savukārt citas (NL un SI) finansējumu ir samazinājušas, lielāku uzsvāru liekot uz efektivitāti. Dažas dalībvalstis (BE, BG, ES un LT) ir veikušas pasākumus, lai stiprinātu piedāvājuma un pieprasījuma saskaņošanu, un (FR) ieviesušas vai stiprinājušas bezdarbnieku profilēšanu. Francija ir izstrādājusi valsts plānu prioritārai apmācībai, kurš jāīsteno VND: 30 000 darba meklētāju piedalās apmācībās prioritārajās jomās, kuras piedāvā nodarbinātības iespējas. Apvienotā Karaliste sniedz lielāku atbalstu bezdarbniekiem, kuriem grūti piemeklēt darbu, piedāvājot individualizētu palīdzību darba meklēšanā un vienlaikus nosakot stingrākas prasības, lai varētu turpināt saņemt

²⁰ Šajā iedaļā sniegta jaunāka informācija par situāciju, kura aprakstīta iepriekšējā Vienotajā nodarbinātības ziņojumā. Ņemot vērā apjoma ierobežojumus, tā nav izsmēloša un tā mērķis nav aprakstīt visas reformas un politiskos pasākumus.

²¹ Padomes 2012. gada 21. oktobra Lēmums 2010/707/ES par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm.

bezdarbnieka pabalstu. Itālijā darba devēji, kuri pieņem darbā personas, kas saņem bezdarbnieku pabalstu, ir tiesīgi saņemt finansiālu pabalstu, kas ir ekvivalents 50 % no atlikušās summas, kas būtu tikusi izmaksāta darba ņēmējiem, ja viņi joprojām būtu bezdarbnieki; tāpat arī ir izveidota datubāze, lai ievāktu informāciju par visā valstī sniegtajiem pakalpojumiem. Ar plānoto valsts reformu Beļģijā tiks vēl vairāk reģionalizētas kompetenču jomas, kas attiecas uz bezdarbnieku aktivizēšanu un uzraudzību. Rumānija ir izdarījusi grozījumus savā likumā par bezdarbnieku pabalstiem, tostarp ieviešot jaunu bezdarbnieku kategoriju (ilgtermiņa bezdarbnieki), kas var gūtu labumu no ADTP, piemēram, mobilitātes veicināšanas un bezdarbnieku formālā vai neformālā veidā apgūtu prasmju bezmaksas novērtējumu. Ungārijā, Horvātijā, Latvijā un Slovēnijā sabiedrisko darbu programmu mērķis ir bezdarbniekus iekļaut darba tirgū un sniegt atbalstu ienākumu veidā bezdarbniekiem, kuri neatbilst kritērijiem bezdarbnieku pabalstu saņemšanai.

Vairākas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai uzlabotu savu valsts nodarbinātības dienestu (VND) spējas, uzlabojot to efektivitāti, apmācot un/vai pieņemot darbā profesionālās orientācijas konsultantus (CY, CZ, DE, EL, ES, FI, FR, ap, HU, IE, NL, PL, PT un SI).

Daži VND galveno uzmanību vērš uz to, lai bezdarbniekiem piedāvātu individualizētākus pakalpojumus (SI), veicinātu savstarpēju atbildību (NL) un stiprinātu sadarbību ar citām ieinteresētajām personām (PL), darba devējiem un vietējām iestādēm (HU, PT). Vācijā mērķis ir koncentrēties uz ilgtermiņa bezdarbniekiem, kuriem grūti piemeklēt darbu, pārvietojot VND darbiniekus no dažiem darba pienākumiem saistībā ar īstermiņa bezdarbniekiem. Francijā darba meklētāji ir iedalīti trīs kategorijās atkarībā no grūtībām, ar kādām tie saskaras, lai iekļūtu darba tirgū, un katrai no kategorijām tiek piemērota atšķirīga uzraudzības metode. Īrijā *Jobpath* iniciatīva tika izstrādāta, lai stiprinātu VND spējas, iesaistot privātus trešo personu līgumslēdzējus, nosakot par pienākumu divkārti palielināt sociālo darbinieku skaitu, kas nodarbojas ar bezdarbnieku jautājumiem 2014. gadā, un veicot labklājības iestāžu apvienošanu. Spānijā un Portugālē ir sasniegts zināms progress attiecībā uz privāto aģentūru lomas stiprināšanu attiecībā uz darbā iekārtošanas pasākumiem. Saskaņā ar 2013. gada Eiropas pusgadu konkrētām valstīm adresētie ieteikumi par aktīva darba tirgus politiku un/vai VND (t.i., uzlabot ADTP kvalitāti, tvērumu un efektivitāti, uzlabot VND rezultātus, nodrošināt lielāku mērķtiecību vai stiprināt aktivizēšanas elementus un individualizētus pakalpojumus) ir sniegti 16 dalībvalstīm (BE, BG, CZ, DE, EE, ES, FR, HU, IT, LT, LU, LV, RO, SE, SI un SK).

Tika īstenoti īpaši pasākumi, lai darba tirgum tuvinātu bezdarbniekus no nelabvēlīgā situācijā esošām grupām, jo īpaši personas ar invaliditāti, ilgtermiņa bezdarbniekus un darba ņēmējus ar migrantu izcelsme. Vairākas dalībvalstis (BG, HU, NL un PT) ir īstenojušas pasākumus, lai kopumā uzlabotu nelabvēlīgā situācijā esošu cilvēku stāvokli darba tirgū. Citas valstis centienus ir vēršušas uz konkrētām mērķa grupām.

Situācija darba tirgū personām ar invaliditāti tika risināta vairākās valstīs (FI, HU, LT un MT). Ungārija ir izveidojusi jaunu iestādi un tīklu, lai sniegtu ar rehabilitāciju saistītus pasākumus un samazinātu darbaspēka izmaksas, samazinot sociālā nodrošinājuma iemaksas. Somijā jauns projekts paredz personīgā koordinatora iecelšanu, kurš sniedz individualizētus pakalpojumus personām ar invaliditāti. Projekta ietekme ir jāstiprina ar citu izmaiņu veikšanu: nepilnas slodzes darba ilguma pagarināšanu, sniedzot tiesības uz nepilna laika slimības atvaļinājuma pabalstiem, un profesionālās rehabilitācijas kritēriju atvieglošanu. Maltā

jaunizveidotā *Job Bridge Centre* mērķis ir darba tirgū integrēt personas ar invaliditāti. Lietuvā vairāk uzmanības ir veltīts tam, lai atbalstītu personu ar invaliditāti nodarbinātību, uzlabojot sociālo uzņēmumu finansēšanu.

Daudzi ADTP pasākumi (iepriekš aprakstītie) īpaši paredzēti ilgtermiņa bezdarbniekiem. Turklāt Īrija ilgtermiņa bezdarbniekiem sniedza plašāku apmācības un izglītības piedāvājumu klāstu, lai palielinātu viņu nodarbinātības izredzes, un sāka sniegt piešķirumus uzņēmumiem kā stimulu pieņemt darbā ilgtermiņa bezdarbniekus. Nodarbinātības valsts aģentūra Latvijā sniedz atbalstu ilgtermiņa bezdarbniekiem ar atkarības problēmām. Dānija ir piedāvājusi vairākas darbavietas, galvenokārt valsts sektorā, kas paredzētas īpaši ilgtermiņa bezdarbniekiem, kuri var zaudēt savus pabalstus.

Dalībvalstis pieņēma īpašus pasākumus, lai integrētu personas ar migrantu izcelsmi. Vācija ir ieviesusi programmu, kas veicina imigrantu integrēšanu darba tirgū un uzlabo viņu līdzdalību izglītības un profesionālās apmācības sistēmā. Zviedrija ir stiprinājusi aktīvā darba tirgus politikas pasākumus imigrantiem, par prioritārajiem nosakot pasākumus darba vietā un subsīdijas algām attiecinot arī uz ārvalstīs dzimušām personām.

Dalībvalstis izskatīja jauniešu situāciju darba tirgū, agrīni ieviešot dažus "garantija jauniešiem" elementus. Tā kā jauniešu situācija darba tirgū pasliktinās, visas dalībvalstis attiecībā uz šo mērķa grupu ir veikušas papildu pasākumus. Daudzos gadījumos esošie pasākumi tika pagarināti, tiem tika piešķirts lielāks finansējums un tie aptvēra plašāku mērķa grupu. Pilnīgas, daļējas un/vai nozaru subsīdijas algām (BE, BG, EL, HU, FR, IT un PT), ar algām nesaistītu darbaspēka izmaksu samazinājums (BE, EL, ES, FR, HR, PT un SI), jauniešu prakses vietas (BE, CZ un PT), mācekļa vietas (DK, EL, ES, FI, HU, IT, PT, SE un UK), norīkojumi darbā (CY, PL un SI), konsultācijas (AT) un darba iespējas valsts sektorā (BG, FR un HU) bija instrumenti, kuri visbiežāk tika izmantoti, lai sekmētu jauniešu nodarbinātību.

Vairums dalībvalstu šobrīd izstrādā savus "garantija jauniešiem" īstenošanas plānus, lai 2014. gada janvārī būtu ieviesti valsts garantijas jauniešiem plāni. Paredzēts, ka citas dalībvalstis savus plānus iesniegs 2014. gada pavasarī. Pēdējos 12 mēnešos ir ieviestas pilnībā izstrādātas "garantijas jauniešiem" vai daži to elementi, vai izmēģinājuma projekti (AT, ES, FI, FR, IE, HR, HU, MT, RO un UK). Somijā "garantija jauniešiem" stājās spēkā 2013. gada 1. janvārī. Īrijā "garantija jauniešiem" ir sākta vienā no Dublīnas rajoniem, un to pilnībā paredzēts ieviest 2014. gadā. Rumānija izsludināja uzaicinājumu iesniegt stratēģiskos projektus 10 miljonu euro apmērā un ir ieviesusi valsts plānu jaunatnes nodarbinātībai. Apvienotā Karaliste ir sasniegusi progresu attiecībā uz jauniešu līgumiem, piedāvājot prakses vietas un pieredzi brīvprātīgo darbā. Austrija ievieša jauniešu konsultēšanu, kas paredzēta, lai palīdzētu jauniem cilvēkiem atrast savām personiskajām vajadzībām atbilstošas izglītības vai profesionālās nodarbinātības iespējas. Ungārijā pirmā darba garantijas programma piedāvās četru mēnešu darba algas kompensāciju pilnā apmērā un sociālās apdrošināšanas iemaksas par jaunpieņētajiem darba tirgū. Malta pieņēma valsts stratēģiju jaunatnes nodarbinātības jomā, kas ir visaptverošs satvars jauniešu sekmīgai integrācijai darba vidē, un arī izveidoja rīcības komiteju, kuras uzdevums daļēji ir īstenot "garantiju jauniešiem". Francijā "darbavietas nākotnē" ir subsidētīlīgumi, kuru mērķis ir apmācīt un līdz 2013. gada beigām pieņemt darbā 100 000 jauniešu, savukārt līdz 2014. gada martam 150 000 jauniešu, galvenokārt valsts sektorā. Izmēģinājuma projekts tika sākts 10 teritorijās, iesaistot 10 000 "NEET" kategorijas jauniešus, kas saskaras ar nopietnām grūtībām. Spānija ir pieņēmusi 2013.-16. gada stratēģiju

uzņēmējdarbībai un jauniešu nodarbinātībai, kura aptver 100 pasākumus un kurai kopējais piešķirtais budžets ir virs EUR 3,485 miljardi.

Dalībvalstis ir veicinājušas pasākumus, lai sekmētu sieviešu nodarbinātības rādītājus un saskaņotu darba un privāto dzīvi, ieviešot izmaiņas agrīnās pirmsskolas izglītības un bērnu pieskatīšanas²² pakalpojumos un pārskatot noteikumus par bērna kopšanas atvaļinājumu. Papildu līdzekļi tika piešķirti, lai nodrošinātu, ka agrīnās pirmsskolas izglītībai un aprūpei visas dienas garumā paredzētajās iestādēs ir elastīgāks darba laiks (DE, FI, HU, MT un PL). Apvienotā Karaliste paziņoja par jaunu shēmu par bērnu pieskatīšanas neaplikšanu ar nodokļiem strādājošām ģimenēm, savukārt Īrija garantēja papildu pēcskolas vietas pamatskolu bērniem no ģimenēm ar zemiem ienākumiem. Vācija ieviesa tiesības uz bērnu aprūpi bērniem, kas jaunāki par trim gadiem, vienlaikus garantējot bērna audzināšanas pabalstus. Tomēr tika saglabāts bērna aprūpes pabalsts bērniem, kuri neizmanto bērna aprūpes iestādes pakalpojumus. Sākot no 2014. gada, Ungārija vecumu, sākot no kura ir jāmacās, samazinās līdz 3 gadu vecumam. Ungārija ieviesa obligāto pirmsskolas izglītību un grozīja savus tiesību aktus par nestandarta bērnu aprūpes veidiem²³. Igaunija grozīja likumu par vecāku pabalstu.

Lai atvieglotu ģimenes un darba pienākumu apvienošanu, dalībvalstis ieviesa izmaiņas attiecībā uz elastīgāku darba laiku algu saņēmējiem (LU), ieviesa pasākumus, lai palīdzētu studentiem ar bērniem (CZ), ieviesa beznodokļu prēmijas (DK) un veicināja dzimumu līdztiesību, pateicoties sieviešu ietekmes un statusa stiprināšanai, dzimumu dimensijas integrācijai un apmācībai (Igaunija).

Dažas dalībvalstis pagarināja (apmaksātu) bērna kopšanas atvaļinājumu (LU, MT, PL un UK). Dānijā un Maltā pašnodarbinātiem vecākiem piešķīra vienādas (attiecībā pret nodarbinātiem vecākiem) tiesības uz bērna kopšanas atvaļinājumu. Jauni pasākumi Igaunijā un Polijā bija paredzēti, lai iedrošinātu tēvus doties paternitātes atvaļinājumā. Jauni noteikumi tika ieviesti Francijā, piešķirot sešu mēnešu bērna kopšanas atvaļinājumu otram no vecākiem. Austrija reformēja savus bērnu aprūpes atvaļinājuma noteikumus, lai sekmētu labāka līdzsvara rašanu starp profesionālo un privāto dzīvi vecākiem, kuri dzīvo netradicionālos ģimenes modeļos, un vienkāršotu pašreizējo modeļu izmantošanu. Horvātija savu likumu par maternitātes un bērna kopšanas pabalstiem saskaņoja ar ES *acquis communautaire*.

Nodarbinātību sekmējošās iniciatīvās tika samazināti arī šķēršļi ilgākam darba mūžam. Vairākas dalībvalstis veica pasākumus, lai palielinātu nodarbinātības īpatsvaru gados vecāku darbinieku vidū (AT, BE, CZ, FI, PL, SI), piemēram, pieņemot īpašus pasākumus, rīcības plānus vai novecošanas stratēģijas (CZ, FI, PL). Starp tiem bija nepilnas slodzes darbs(AT), apmācība darba vietā (SI),visaptverošas apmācības/e-apmācība VND darbiniekiem, lai

²² Jēdziens "agrīnās pirmsskolas izglītība un aprūpe" attiecas uz visa veida aprūpi un izglītību, sākot no dzimšanas brīža līdz pamatskolas sākumam.

²³ Plašāku šīs problēmas aprakstu skatīt iedaļā par sociālo iekļaušanu.

uzlabotu pakalpojumus cilvēkiem bez darba, kuri ir vecumā virs 50 gadiem (PL) un lai mudinātu darba devējus pieņemt darbā gados vecākus darbiniekus (AT, ES, PT). Beļģija sekmēja pasākumus, lai iedrošinātu cilvēkus strādāt pēc pensionēšanās vecuma, nosakot par pienākumu uzņēmumiem ar vairāk nekā 20 darbiniekiem izveidot gada plānus, lai saglabātu vai palielinātu to darbinieku skaitu, kas ir vecāki par 45 gadiem, un vecumu, lai atbrīvotu no pienākuma meklēt darbu, palielināja no noteiktajiem 58 gadiem līdz 60 gadiem. Spānija 2013. gada martā pieņēma Karaļa dekrētu, lai nodrošinātu pensiju un darba savietojamību un lai nepieļautu to darbinieku kolektīvu atlaišanu lielos uzņēmumos, kuri ir vecumā virs 50 gadiem. Attiecībā uz dalību darba tirgū šogad publicētajos konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos minētas problēmas saistībā ar sieviešu dalību darba tirgū (11 dalībvalstis: AT, CZ, DE, EE, HU, IT, MT, NL, PL, SK un UK), cilvēku ilgāku noturēšanu darba tirgū un gados vecāku darba ņēmēju nodarbinātības veicināšanu (15 dalībvalstis: AT, BE, BG, CZ, ES, FI, FR, LT, LU, MT, NL, PL, RO, SI un SK) un jauniešu nodarbinātības perspektīvu palielināšanu (22 dalībvalstis: AT, BE, BG, CZ, DE, DK, EE, ES, FI, FR, HU, IT, LT, LU, LV, MT, PL, RO, SE, SI, SK un UK).

Vairākas dalībvalstis ir mainījušas minimālās algas vai algas valsts sektorā. Lielākā daļa dalībvalstu ir īstenojušas politiskus pasākumus algu jomā. Dažas valstis ir palielinājušas minimālo algu (CZ, EE, FR, HR, HU, LT, PL, SI, RO). No otras puses, citās valstīs minimālā alga ir samazināta (EL) vai iesaldēta (PT). Tāpat arī algas valsts sektorā ir tikušas iesaldētas vai samazinātas vairākos gadījumos; algu iesaldēšana valsts sektorā ir tikusi paplašināta uz vairākām dalībvalstīm (ES, IT, NL, PT), savukārt algu samazināšana ir piemērota citās valstīs (CY, EL, HR, IE, SI). Turpretim Dānija algas valsts sektorā ir palielinājusi pavisam nedaudz. Rumānija veica pasākumus, lai valsts amatpersonu algas atkal būtu 2010. gada jūnija līmenī.

Dalībvalstis izskatīja algu noteikšanas mehānismus, tostarp algu indeksēšanu un koplīgumu slēgšanas procesus. Algu indeksācija (uz laiku) ir apturēta vai grozīta dažās dalībvalstīs (CY, ES, LU). Itālija pielāgoja savu algu noteikšanas sistēmu, lai labāk ņemtu vērā attīstību vietējā un nozaru līmenī. Spānijā sociālie partneri panāca vienošanos par algu mērenību 2012.–2014. gada periodā, ierobežojot algu pieaugumu un šo pieaugumu saistot ar Spānijas IKP palielināšanos un inflāciju eirozonā. Beļģijā pēc nesekmīgām sarunām starp sociālajiem partneriem par jaunu starpnozaru koplīgumu valdība ir noteikusi standartalgu (summu, par kādu darbaspēka izmaksas ir atļauts palielināt virs inflācijas līmeņa) ar 0 % 2013. un 2014. gadā. 2013. gada jūlijā pieņemtajos konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos norādītas dalībvalstis (BE, DE, FI, FR, IT, LU, SI), kurās algu attīstība joprojām ir problēma.

Daudzas dalībvalstis veica nodokļu pasākumus, lai veicinātu darbavietu radīšanu. Vairākas valstis (CZ, DK, LV, MT, NL, RO, SK un UK) turpina veicināt valsts investīciju programmas un/vai investīciju stimulus, lai palīdzētu radīt darbavietas, neraugoties uz to, ka bija noteikti ļoti stingri fiskālie ierobežojumi. Nodokļu pasākumi ir veikti vairākās valstīs (BE, ES, FI, FR, HU, LV, MT un UK), lai veicinātu darbavietu radīšanu. Gandrīz visas dalībvalstis ieviesa jaunus pasākumus vai iniciatīvas (vai stiprināja spēkā esošās), lai veicinātu privātā sektora investīcijas pētniecībā, attīstībā un inovācijā. Tajā pašā laikā lielākā daļa dalībvalstu ieviesa piešķirumus MVU vai vidēja lieluma uzņēmumiem.

Nodokļu slogs daudzās dalībvalstīs joprojām ir diezgan augsts, bet tikai dažas valstis ir veikušas pasākumus, lai risinātu šo problēmu, tostarp ņemot vērā ierobežoto rīcības brīvību fiskālās politikas ietvaros. Lai veicinātu pieprasījumu pēc darbaspēka, Igaunija un Ungārija samazināja darba ņēmēju un darba devēju maksātās sociālās nodrošināšanas iemaksu likmes,

savukārt Beļģija, Ungārija un Portugāle likmes samazināja konkrētām grupām. Portugālē finansiālais atbalsts tiek piešķirts darba devējiem, kas darbā pieņem gadus vecākus bezdarbniekus (45 gadi un virs), atlīdzinot 75 % līdz 100 % no darba devēja maksātajām sociālā nodrošinājuma iemaksām. Francija ieviesa jaunu nodokļa atlaidi konkurētspējai un nodarbinātībai, kas ļaus samazināt darbaspēka izmaksas. Attiecībā uz darbaspēka piedāvājumu Latvija iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmi samazināja līdz 24 %. Beļģijā “darba bonuss” ir paredzēts, lai palielinātu neto algas zemu atalgotiem darbiniekiem, tādējādi samazinot bezdarbu un zemās algas. Kopumā šogad sniegtajos konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos galvenā uzmanība bija vērsta uz nodokļu sloga samazināšanu zemu atalgotiem darbiniekiem (AT, DE, HU, LV un HU) un nodokļu sloga un sociālo iemaksu samazināšanu visiem darba ņēmējiem (BE, CZ, DE, FR, IT, NL).

Vairākas dalībvalstis turpināja atbalstīt iniciatīvas, kuru mērķis ir pētīt nozares, kas piedāvā daudz nodarbinātības iespēju(CZ, FI, LU, MT, NL, RO). Luksemburgasvaldība turpina savu stratēģiju ieguldīt jaunos perspektīvos ekonomikas sektoros un ir izveidojusi komiteju, lai noteiktu jaunas nišas nozarēs ar nodarbinātības izaugsmes potenciālu. Čehijā 2013. gada vidū tika sākta ESF finansēta liela programma “New Green for Savings”. Rumānija plāno fiskālos stimulus attiecināt uz lielāku IT nozares daļu (piemēram, atbrīvojums no nodokļiem). Tomēr integrētās politikas pamatnostādnes, kas videi draudzīgu izaugsmi sasaista ar nodarbinātību, ir tikai nedaudzās valstīs (EL, FR, AT, PT, FI), savukārt citas valstis progresu ir sasniegušas attiecībā uz vispusīgāka politikas risinājuma ieviešanu (BG, IE, ES, LU, MT, HR). Joprojām ir daudz dalībvalstis, kuras turpina risināt jautājumu par videi draudzīgu izaugsmi ar vairākiem atsevišķiem instrumentiem un politikas virzieniem (piemēram, CZ, LT, SI)²⁴.

Dažas dalībvalstis izmantoja darba devēju subsīdijas un sekmēja uzņēmējdarbību. Darba devēju subsīdijas bieži vien izmantoja, lai radītu pieprasījumu pēc darbaspēka (LV, ES reģionālā līmenī, NL un SI). Dalībvalstis ir veikušas dažus turpmākus pasākumus, lai veicinātu uzņēmumu veidošanu un pašnodarbinātību. Dažas valstis turpināja vai sāka piedāvāt subsīdijas, lai bezdarbnieki sāktu uzņēmējdarbību (BG, CZ, PL, SI), savukārt Spānija piedāvāja sociālā nodrošinājuma iemaksu samazinājumu, lai stimulētu pašnodarbinātību, un atbalstīja arī konkrētu grupu, piemēram, personu ar invaliditāti un jauniešu, pieņemšanu darbā. Austrija uzlaboja sociālā nodrošinājuma sistēmu pašnodarbinātām personām. Portugāle ieviesa atbalsta pasākumu pieņemšanai darbā jaunos uzņēmumos. Dažas dalībvalstis (IT, LT, PL, SI) galveno uzmanību vērta uz uzņēmējdarbības veicināšanu jauniešu vidū. Itālija atbalsta pašnodarbinātības projektus, jo īpaši bezpeļņas nozarē, ko attīstījuši jaunieši dienvidu reģionos. Citas valstis (AT, PL un LT) galveno uzmanību vērš uz birokrātijas mazināšanu un uzņēmējdarbības vides uzlabošanu, lai sekmētu darba vietu radīšanu. Kipra sniedz atbalstu mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, sniedzot tiem tehnisko atbalstu. Lai piesaistītu ārvalstu ieguldījumus, Čehija ir izveidojusi “darbā pieņemšanas komplektu”, kura mērķis ir atvieglot un paātrināt to personu ieceļošanu un nodarbinātību, kuras nav ES valstspiederīgie un kuras ir saistītas ar lieliem ieguldījumiem.

Tiek veikti papildu pasākumi, lai risinātu jautājumu par nedeklarētu darbu. Attiecībā uz nedeklarētu darbu dažas dalībvalstis pastiprināja savus soda sankcijas (BE, CZ, EL, ES, FR,

²⁴ *Promoting green jobs throughout the crisis: a handbook of best practices in Europe*, Eiropas Nodarbinātības observatorija, 2013. gads.

LV, NL, SK), savukārt citas valstis piedāvāja dažus stimulus, lai deklarētu nodarbinātību (EL, HR, LT, SI). Beļģija un Čehija galveno uzmanību vērta uz cīņu pret viltus pašnodarbinātību, savukārt Francija un Slovākija lielāku uzsvaru lika uz nelikumīga darba kontroli. Lietuva ieviesa pakalpojumu apmaksu, lai veicinātu vienkāršotu, elastīgu nodarbinātības veidu lauksaimniecībā un mežsaimniecībā. Grieķija sekmēja “darbaspēka kupona” izmantošanu, t.i., nodarbinātības kupons ar alternatīvu apdrošināšanas veidu galvenokārt mājkalpotājiem un lauksaimniecībā un veselības aprūpes jomā nodarbinātajām personām. Latvija nostiprināja tiesību aktus, lai apkarotu krāpšanu nodokļu jomā, un virzīja uz priekšu savu pasākumu plāna ēnu ekonomikas apkarošanai un godīgas konkurences nodrošināšanai īstenošanu.

Daudzas dalībvalstis turpināja ieviest izmaiņas savos tiesību aktos nodarbinātības aizsardzības jomā. Francijā ar 2013. gada jūnijā pieņemto likumu par nodarbinātības nodrošināšanu tika ieviesta plašāka piekļuve papildu veselības apdrošināšanai, tika izveidota individuāla apmācība, ieviestas tiesības uz mobilitātes nodrošināšanu un profesionālo orientāciju, tika vienkāršota kolektīvā atlaišana un nodrošināta lielāka elastība sarežģītā ekonomiskā situācijā, slēdzot līgumus, lai saglabātu nodarbinātību. Slovēnijā jaunā reforma paredz procedūru vienkāršošanu un administratīvo šķēršļu samazināšanu, elastīguma darba tirgū palielināšanu, stimulus uz nenoteiktu laiku noslēgtiem darba līgumiem un stimula trūkumus darba līgumiem uz noteiktu laiku. Beļģija šobrīd saskaņo tiesību aktus nodarbinātības jomā attiecībā uz fiziska darba strādniekiem un biroja darbiniekiem un ir padarījusi elastīgākus noteikumus par darba laiku. Horvātijā darba likuma izmaiņu pirmajā posmā, kas tika pabeigts 2013. gada jūnijā, galvenā uzmanība tika vērsta cita starpā uz tā saskaņošanu ar Direktīvu par to, kā izveidot Eiropas Uzņēmumu padomi, un uz dažiem elementiem līgumos uz noteiktu laiku. Igaunijā civildienesta reformas rezultātā būtiskas izmaiņas bija darba attiecībās un darba apstākļos valsts sektorā, tos lielākā mērā saskaņojot ar darba apstākļiem privātajā sektorā. Vairākas dalībvalstis veica pasākumus, lai palielinātu darba kodeksa elastīgumu, izmantojot līgumus uz noteiktu laiku (Čehijā sezonas darbiem lauksaimniecībā un būvniecībā), īstermiņa darba pagarināšanu (Vācijā no 6 līdz 12 mēnešiem), obligāto pārtraukumu starp līgumiem uz noteiktu laiku ar to pašu darba devēju saīsināšanu (IT), darba laika periodu pagarināšanu un elastīga darba laika izmantošanu (PL). Dažas valstis izdarījušas izmaiņas atalgojumā vai pabalstos par elastīgiem līgumiem (Vācijā aģentūru pagaidu darbinieki vairākās jaunajās nozarēs, Austrijā īstermiņa darbam). Tādējādi vairākās dalībvalstīs līdzsvars starp elastīgumu un drošību ir novirzīts. Kopumā piecām no septiņām valstīm, kas saņēma konkrētām dalībvalstīm adresētus ieteikumus, lai 2013. gadā veiktu nodarbinātības aizsardzības jomā reformu, tika ieteikts novērst segmentāciju (ES, IT, SI, FR un PL). Lietuvā un Nīderlandē tiesību aktu par līgumiem uz noteiktu laiku un aizsardzību pret atlaišanu vienkāršošana veicinātu lielāku līdzdalību darba tirgū un darba tirgus elastību.

2.2. Nodarbinātības 8. pamatnostādne. Attīstīt kvalificētu darbaspēku,

uzlabot prasmju piedāvājumu un sekmēt pieaugušo izglītību tika noteiktas par prioritātēm vairākās dalībvalstīs. Daudzas dalībvalstis ieviesa pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot prasmju piedāvājumu un sekmēt pieaugušo izglītību. Malta un Bulgārija uzlaboja bezdarbnieku vai zemu atalgotu darbinieku nodarbinātības perspektīvas, izmantojot apmācību, savukārt Austrija galveno uzmanību vērta uz darbiniekiem ar zemu un vidēju kvalifikāciju, ieviešot labvēlīgas izmaiņas izglītības sistēmu. Polija pieņēma savu cilvēkkapitāla stratēģiju 2020. Latvijā jauns reimigrācijas plāns, kura mērķis ir veicināt kvalificētu darba ņēmēju un augsti izglītotu cilvēku atgriešanos valstī, sniegs informāciju par

darba tirgu, piedāvās latviešu valodas kursus un atbalstu atgriezušos personu bērniem, lai viņi varētu piedalīties izglītības sistēmu.

Dažās valstīs (CZ, IE, MT, NL) jaunajos pasākumos galvenā uzmanība bija vērsta uz konkrētām nozarēm, kurās ir liels darba vietu potenciāls vai kuras krīze ir skārusi īpaši smagi. Malta atbalsta absolventus, kuriem ir darba tirgū trūkstošās prasmes, atļūdzinot viņiem izglītības izdevumus, savukārt Īrija galveno uzmanību vērsta uz augstskolu beidzēju pārkvalificēšanu, lai tie varētu izmantot aizvien plašākās nodarbinātības iespējas IKT nozarē. Lai kopējam darbaspēkam nodrošinātu nepieciešamās prasmes, divas dalībvalstis (AT, DE) grozīja noteikumus par trešo valstu valstspiederīgo pieeju nodarbinātībai. Daudzas dalībvalstis ir ieviesušas vai plāno 2013. gadā ieviest jaunus vai stiprinātus pasākumus, lai saglabātu vai palielinātu cilvēkresursus *STEM* (zinātne, tehnoloģija, inženierzinātnes un matemātika).

Daudzas dalībvalstis ieviesa pasākumus, lai atvieglotu pāreju no skolas uz darba dzīvi. Ievērojams skaits dalībvalstu (AT, BE, CZ, ES, FI, IT, PT, RO, SE, UK) mēģināja uzlabot pāreju no skolas uz darba dzīvi, attīstot stažēšanās un mācekļības iespējas un stiprinot attiecīgās iestādes. Portugāle reformēja savu divkārtšo mācekļa gadu sistēmu, pagarināja stažēšanās ilgumu un paplašināja piekļuvi visiem kvalifikācijas līmeņiem. Rumānija sekmēja augstskolu absolventu profesionālo apmācību. Apvienotajā Karalistē darba devēji varēs izveidot paši savas savu mācekļības programmu atbilstoši savām konkrētajām vajadzībām, un tika ieviesta jaunas prakses programma, lai jauniem cilvēkiem, kuriem trūkst vajadzīgās prasmes un darba tirgū nepieciešamā pieredze, sniegtu individuāli pielāgotus atbalsta pasākumus, lai viņi varētu būt par mācekli vai izmantot citus darba piedāvājumus. Beļģijā jaunieši bez kvalifikācijas var trīs līdz sešus mēnešus pilnu laiku stažēties uzņēmumā, bezpeļņas organizācijā vai valsts pārvaldē. "Garantija jauniešiem" ietvaros Somija mācekļu apmācību dara pieejamāku un pievilcīgāku gan praktikantiem, gan darba devējiem. Itālija vienkāršoja darba devēja pienākumus attiecībā uz apmācības nodrošināšanu mācekļiem un paredzēja resursus, lai aktivizētu to *NEET* mācekļību, kuri dzīvo nelabvēlīgos rajonos, kā arī augstskolu studentiem. Zviedrija pakāpeniski ievieš "darbus iepazīstināšanai ar arodu" jauniešiem vecumā no 15 līdz 24 gadiem, kuriem trūkst iepriekšējas pieredzes konkrētajā profesijā, 15-25 % no viņu darba laika veltot bezmaksas izglītībai un apmācībai. Spānija ieviesusi apmācību un mācekļības līgumu un izveidojusi pamatu duālai profesionālajai izglītībai. Čehija ir izveidojusi valsts katalogu par prakses vietām.

2.3 Nodarbinātības pamatnostādne Nr. 9. Izglītības un apmācības sistēmu kvalitātes uzlabošana

Vairākas dalībvalstis veltīja īpašu uzmanību profesionālās izglītības un apmācības sistēmu uzlabošanai, lai labāk ņemtu vērā darba tirgus vajadzības (DK, EE, EL, ES, HU, IE, LV, PL, SE, SK). Dažas valstis izveidoja pamatu savām duālās profesionālās izglītības sistēmām vai tās atbilstīgi pārskatīja (EE, EL, ES, HU, SK). Igaunijā ar jauno profesionālās izglītības iestāžu likumu tiks ieviesta jauna profesionālās izglītības un apmācības studiju programmu struktūra. Grieķijā ar vidējās izglītības pārstrukturēšanas likumu ir likti pamati tādām profesionālās izglītības izmaiņām kā, piemēram, mācību plānu pārstrukturēšana un nodarbinātības dienesta lomas pastiprināšana mācekļu apmācības programmu izstrādē. Zviedrijā tika pastiprināta mācekļu apmācības sistēma, palielinot pabalstus, kas darba ņēmējiem tiek maksāti par mācekļu apmācību. Dānija ieviesa profesionālās izglītības iestādēs mācekļu centrus, savukārt Īrijā tika izveidota jauna izglītības un apmācības iestāde (*SOLAS*).

Kiprā tika izveidoti profesionālās izglītības un apmācības institūti pēcvidusskolas līmenī, kā arī – vidusskolas līmenī – tehniskās un profesionālās izglītības vakarskola.

Dalībvalstis ir ieviesušas kvalifikāciju sistēmas, lai labāk savstarpēji saistītu vispārējo izglītību, profesionālo izglītību un apmācību un augstāko izglītību un uzlabotu kvalifikāciju pārredzamību pārrobežu mērogā. Kopš 2012. gada beigām vēl piecas valstis (BG, DE, IT, PL, SI) ir ne tikai izstrādājušas valsts mēroga kvalifikāciju sistēmu, bet arī sasaistījušas to ar Eiropas kvalifikāciju sistēmu, kā rezultātā kopējais dalībvalstu skaits, kuras to ir izdarījušas, ir 20. Čehija, Dānija, Igaunija, Francija, Īrija un Lietuva sāka piešķirt kvalifikācijas, iekļaujot tajās skaidru atsauci uz EKS līmeni.

Nozīmīgas izmaiņas daudzās dalībvalstīs tika veiktas terciārās izglītības sistēmās. Austrijā, Igaunijā, Grieķijā, Francijā, Ungārijā, Polijā, Portugālē un Latvijā tiek īstenotas augstākās izglītības sistēmas reformas. Austrijā īstenotās reformas mērķis ir palielināt aktīvo studentu īpatsvaru un studiju pabeigšanas rādītāju, samazināt to studentu skaitu, kuri pamet studijas, un saīsināt studiju programmu vidējo ilgumu. Attiecībā uz to, cik studiju vietu piedāvāt dažādās studiju jomās, Igaunijā īstenotā reforma mudina augstākās izglītības iestādes vairāk orientēties pēc darba tirgus vajadzībām un noteikt šo skaitu ciešā sadarbībā ar darba devējiem un saistītajām ministrijām. Grieķijā tika konsolidēts tehnisko institūtu un universitāšu tīkls. Polija garantēja augstskolām finansiālu atbalstu, lai stratēģiskās nozarēs īstenotu inovatīvas mācību programmas, un Latvijā tika ierosinātas vairākas reformas, kuru mērķis ir palielināt augstākās izglītības kvalitāti un konkurētspēju. Svarīgākie nesen Francijā īstenotās reformas mērķi ir paplašināt pieeju bakalaura kvalifikācijai profesionālajā un tehniskajā izglītībā, samazināt bakalaura līmenī studijas pametušo studentu skaitu, palielināt praktiskās pieredzes nozīmi mācību programmās, reformēt skolotāju apmācību un stratēģiski veicināt digitālas mācīšanās metodes. Vairākās dalībvalstīs tika grozīta pabalstu un/vai stipendiju sistēma (DE, DK, EE, FR, HU, PL).

Vairākas dalībvalstis veica pasākumus, lai uzlabotu savu pamata un vidējās izglītības sistēmu (AT, BE, BG, CZ, DK, EE, EL, ES, FR, LU, MT, NL, PL, PT, SE, SK). Dažas dalībvalstis risināja problēmas ar aptverošāku reformu palīdzību, savukārt citas veltīja galveno uzmanību mācīšanas un mācību plānu kvalitātei vai skolu pārāgri pametušajiem skolēniem. Igaunijā nesen tika pieņemts pamatskolu un vidusskolu likums, kurā precizētas valsts un pašvaldību atbildības jomas vispārējās izglītības organizācijā un kura mērķis ir uzlabot vidusskolu tīklu. Malta turpināja stiprināt vispārējo izglītību, ieviešot jaunu valsts satvaru mācību plānu jomā. Dānijā tika panākta vienošanās par pamata un vidējās izglītības reformu, kas jāīsteno 2014.–2015. mācību gadā un saskaņā ar kuru paredzēts ieviest vairāk mācību stundu pamatpriekšmetos (piemēram, dāņu valoda, matemātika un angļu valoda) un veltīt lielāku uzmanību praktiskai apmācībai. Pēc tam, kad Luksemburgā būs galīgi pieņemta jaunā vidusskolas izglītības reforma, tās mērķis būs nodrošināt sistēmu, kas ir vairāk orientēta uz kompetenci un ir dinamiskāka un elastīgāka. Čehijā un Slovākijā tika ieviesti jauni pasākumi saistībā ar skolu inspekcijām un skolu darbības pārbaudēm. Portugālē tiek izstrādāts visaptverošs pārraudzības instruments, lai izvērtētu izglītības politikas rezultātus un ietekmi. Lai uzlabotu skolu un skolotāju darbības rādītājus, Polijā no 2014. gada tiek grozīta „Skolotāju harta”, proti, tiek saīsināts apmaksātais atvaļinājums un ilgtermiņa slimības

atvaļinājums un lielāka uzmanība tiek veltīta tam, lai apmācībuursos būtu ņemtas vērā skolu vajadzības. Polijā tika arī samazināts oficiālais vecums uzņemšanai skolā (no septiņiem uz sešiem gadiem); no 2014. gada skolas apmeklējums šajā vecumā būs obligāts.

Bulgārija un Malta ieviesa pasākumus, kuru mērķis ir samazināt skolu pāragri pametušo skolēnu skaitu, savukārt Austrija veltīja galveno uzmanību tam, lai apkarotu neattaisnotu skolas neapmeklēšanu un tādējādi uzlabotu izglītības rezultātus, jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošu jauniešu vidū. Lai paātrinātu mazizglītotu cilvēku integrāciju darba tirgū, Zviedrijā tika ieviesti trīs mēnešu ilgi motivācijas kursi, kurus organizē augstskolas.

2.4. Nodarbinātības pamatnostādne Nr. 10. Sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana

Dažas dalībvalstis ir palielinājušas pabalstus bērnu nabadzības mazināšanai, savukārt citas ir ierobežojušas pieeju pabalstiem vai tos samazinājušas. Reagējot uz pieaugošajām bažām par sekām, ko izraisa aizvien lielākais nabadzības apdraudēto bērnu skaits, dažās dalībvalstīs ir pastiprināti pasākumi bērnu nabadzības novēršanai, tostarp Beļģijā tika pieņemts visaptverošs valsts rīcības plāns. Igaunijā no 2013. gada jūlijā tika daļēji īstenota uz vajadzībām orientētu ģimenes pabalstu reforma (pabalstus plānots palielināt 2015. gadā). Lai atbalstītu nabadzīgākas ģimenes, Latvijā tika palielināti ikmēneša minimālie vecāku pabalsti, bērna kopšanas pabalsti un piemaksas pie bērna kopšanas pabalsta par vairākiem vienās dzemdībās dzimušiem bērniem (piešķirot tos arī vecākiem bez sociālās apdrošināšanas), kā arī tika palielināta iedzīvotāju ienākuma nodokļa atlaide par apgādājamajām personām. Ir turpinājušās arī nesenās tendences, saskaņā ar kurām pabalsti tiek pakļauti stingrākiem nosacījumiem vai samazināti; tas attiecas, piemēram, uz valstīm, kas ievieš stingrākus atbilstības kritērijus pabalstu saņemšanai vai iesaldē vai samazina ieņēmumu atbalstam paredzēto pasākumu apmēru (EL, ES, SI, UK). Tas ir veicinājis to, ka sociālo izdevumu stabilizējošā ietekme uz mājsaimniecību ienākumiem kļūst vājāka.

Tāpat dažādas tendences ir konstatētas attiecībā uz pieeju agrīnai pirmsskolas izglītībai un aprūpei. Saskaņā ar savām stratēģijām bērnu iespēju uzlabošanai dažas dalībvalstis (DE, FR, HU, LV, PL, UK) īstenoja iniciatīvas, lai uzņemtu vairāk bērnu agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes iestādēs. Vācijā tika ieviestas tiesības uz to bērnu aprūpi, kuri nav vēl sasnieguši trīs gadu vecumu, Francijā īstentās reformas mērķis ir ar piemērotas pedagoģiskas pieejas palīdzību palielināt divu līdz trīs gadu vecu bērnu skaitu bērnu aprūpes iestādēs, savukārt Polija plāno paplašināt to uzņēmumu sarakstu, kuri var pieprasīt valsts budžeta līdzekļus, lai finansētu bērnu aprūpes iestāžu izveidi un darbības izmaksas. Turklāt Polijā 2013. gada jūlijā tika pieņemts jauns noteikums, saskaņā ar kuru no 2015. gada septembra katram četrus gadus vecam bērnam būs tiesības apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādes un no 2017. gada septembra katram trīs gadus vecam bērnam būs garantēta vieta pirmsskolas izglītības iestādēs. Citas valstis (HR, LV un UK) veica pasākumus, lai uzlabotu cenas ziņā pieņemamu agrīnās pirmsskolas izglītības un aprūpes pakalpojumu pieejamību. Latvijā pašvaldības tagad līdzfinansē izmaksas par viena līdz četrus gadus vecu bērnu uzņemšanu privātās izglītības un aprūpes iestādēs tajos gadījumos, kad uz uzņemšanu valsts iestādēs jāgaida rindā. Horvātijā tika ieviests likums par auklēm, kura mērķis ir uzlabot pieeju bērnu aprūpei. Turklāt vairākas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai pastiprinātu bērnu aizsardzību savu sociālās drošības sistēmu ietvaros (DK, ES, FI, PL, SE).

Laika līdzsvarošana starp nodarbinātību un pensionēšanos ir svarīgs pensiju iniciatīvu aspekts, jo gandrīz visās valstīs tiek palielināts pensionēšanās vecums un likvidētas atšķirības starp dzimumiem. Reaģējot uz demogrāfiskajām problēmām, ar kurām saskaras pensiju nodrošinājuma sistēmas, dalībvalstis aizvien biežāk atzīst, ka jāpagarina darba mūžs, lai kompensētu dzīves ilguma pieaugumu. Iepriekšējā gada laikā dažādas dalībvalstis nolēma palielināt sieviešu un/vai vīriešu pensionēšanās vecumu vai paātrināja tā palielināšanu. Kopumā no 28 dalībvalstīm 23 dalībvalstis tagad ir pieņēmušas tiesību aktus, ar kuriem pašlaik tiek vai tiks palielināts pensionēšanās vecums. Šo palielinājumu daudzos gadījumos pavada vīriešu un sieviešu pensionēšanās vecuma (pakāpeniska) vienādošana (CZ, EE, EL, HR, IT, LT, MT, PL, SI, SK, UK). Tomēr ir vajadzīgi lielāki centieni, lai izskaustu pārējos svarīgākos cēloņus, kas izraisa pensiju atšķirības starp dzimumiem (jo īpaši nodarbinātības pārtraukuma periodus un zemu nodarbinātības intensitāti).

Aizvien vairāk valstu sper arī izšķirošo soli, lai piesaistītu pensionēšanās vecumu dzīves ilguma pieaugumam. Vispirms palielinot pensionēšanās vecumu, lai kompensētu līdzšinējo dzīves ilguma pieaugumu, aizvien vairāk valstu ir nolēmušas ieviest tiešu saikni starp pensionēšanās vecumu un paredzamo dzīves ilguma pieaugumu (CY, DK, EL, IT, NL, SK). Tomēr vairākām dalībvalstīm ir nopietni iebildumi pret šo ideju. Dažas dalībvalstis apgalvo, ka tām vispirms jāsamazina pašreizējā starpība starp faktisko un likumā paredzēto pensionēšanās vecumu. Citas uzskata, ka ideja, saskaņā ar kuru pensionēšanās vecums automātiski palielinās, pieaugot paredzamajam dzīves ilgumam, ir pārsteidzīga.

Lai mazinātu priekšlaicīgu aiziešanu no darba tirgus, vairums dalībvalstu ir veikušas pasākumus ar mērķi ierobežot agrīnas pensionēšanās iespējas. Svarīgākās reformas šajā saistībā ir stingrāki atbilstības nosacījumi priekšlaicīgai pensiju saņemšanai (minimālais vecums, iemaksas pensiju sistēmā un pabalstu apmērs), lielākas sankcijas par priekšlaicīgu aiziešanu no darba tirgus un ciešāka uzmanība aktivizēšanas pasākumiem. Jo īpaši, daudzas valstis ierobežo pieeju plaši izmantotām agrīnas pensionēšanās shēmām, piemēram, pagarinātiem bezdarbnieka pabalstiem (piemēram, ES) vai invaliditātes pabalstiem (piemēram, AT, BE, DK). Tomēr dažās dalībvalstīs (AT, BE, BG, HR, LU, MT, RO, SI) pastāvošās iespējas priekšlaicīgi aiziet no darba tirgus joprojām tendenciāli apdraud pensiju atbilstību un ilgtspēju un samazina nodarbinātību un izaugsmi.

Daudzas dalībvalstis paver iespējas, lai cilvēki, atliekot pensionēšanās laiku, varētu pagarināt savu darba mūžu un uzlabot savas pensiju tiesības. Bulgārija un Apvienotā Karaliste 2012. gadā atcēla noteikumus par standarta pensionēšanās vecumu. Vecums, kurā privāti darba devēji var pensionēt darba ņēmēju bez viņa piekrišanas, Francijā tika palielināts no 65 līdz 70 gadiem. Daudzās pensiju sistēmās ir paredzēti stimuli strādāšanai pēc pensionēšanās vecuma sasniegšanas (ES), piemēram, augstākas pensiju uzkrāšanas likmes vai pensijas palielinājums vēlākas pensionēšanās gadījumā (FI un FR). Aizvien vairāk valstu atvieglo noteikumus, lai atļautu apvienot pensiju ar ienākumiem no algota darba (BE, ES, NL un SI). Būtiski ir tas, ka dažas valstis pensiju reformas aizvien lielākā mērā papildina ar aktīvas novecošanas pasākumiem darbavietās un darba tirgos (piemēram, BE, FR, SI, SK). Tomēr centieni šajā jomā joprojām ir pārāk ierobežoti un nekoordinēti. Lai pensiju reformas būtu sekmīgas, dalībvalstīm būs ievērojami jāpaplašina un jāintensificē pasākumi, lai sievietes un vīrieši spētu un tiktu rosināti strādāt lielākā vecumā.

Reaģējot uz fiskālo spiedienu, valstis pārskata izdevumus veselības aprūpes jomā un meklē veidus, kā uzlabot ieguldīto līdzekļu atdevi, vienlaikus ieviešot labākus

instrumentus izmaksu ierobežošanai. Vairākas dalībvalstis ir īstenojušas vai sākušas strukturālas reformas savās veselības aprūpes sistēmās (AT, BG, CY, EL, ES, FI, HR, HU, LT, UK). Bulgārijā pašlaik tiek ieviests jauns stacionārās aprūpes cenu noteikšanas modelis, kura pamatā ir radniecīgas diagnozes grupu izmantošana. Jaunais Veselības un sociālās aprūpes likums nesīs būtiskas izmaiņas valsts veselības aprūpes sistēmā (*NHS*) Apvienotajā Karalistē (Anglijā), ietekmējot pakalpojumu pasūtīšanas lēmumu pieņemšanu un veidu, kādā tiek tērēti līdzekļi. Vairākas dalībvalstis ievieša vai plāno ieviest pasākumus, kuru mērķis ir ierobežot veselības aprūpes izdevumu pieaugumu (AT, BE, CY, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IE, NL, PT). Austrija, Beļģija un Francija veltīja galveno uzmanību tam, lai noteiktu kopējo maksimālo robežvērtību veselības aprūpes izdevumu pieaugumam. Portugālē tika ieviesti jauni noteikumi par cenu noteikšanu ģenēriskajām zālēm un par zāļu parakstīšanu, izmantojot starptautisko nepatentēto nosaukumu (*INN*), kā rezultātā tiek sekmēta ģenērisko zāļu un lētāko pieejamo produktu lietošana. Lai uzlabotu veselības pakalpojumu sniegšanu, ir veikti dažādi pasākumi, ar kuriem no tiem tiek turpmāk attīstīta e-veselības joma (AT, BE, BG, DK, ES, HU, LT, LV, MT, PL, PT, SE, SI, SK, UK). Spānijā tiek ieviests jauns tiesiskais regulējums, ar ko nosaka klīniskās pārvaldības modeļus, kas piemērojami visiem valsts veselības aprūpes sistēmas centriem. Austrijā tika pieņemts likums par elektronisko pacienta veselības karti, kura mērķis ir uzlabot aprūpes nepārtrauktību un informācijas plūsmu starp veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem. Ņemot vērā grūto uzdevumu, ar ko dalībvalstis saskaras veselības aprūpes jomā, dažas dalībvalstis ir pastiprinājušas savus centienus, tomēr vēl ir pārāgi novērtēt, vai šie centieni ir efektīvi.

Jāturpina meklēt jaunus veidus, kā novērst darbinieku trūkumu, un ir vajadzīgi turpmāki pasākumi, lai visiem cilvēkiem nodrošinātu pieeju veselības aprūpei. Dažas dalībvalstis iegulda ievērojamus līdzekļus veselības aprūpes personālā (BG, DE, HU, MT, PL, SK). Ungārijā tika paaugstinātas algas 90 000 veselības aprūpes jomā strādājošiem speciālistiem. Vācijas mērķis ir novērst veselības aprūpes jomā strādājošo speciālistu trūkumu lauku reģionos. Pieejas uzlabošana veselības aprūpes pakalpojumiem joprojām bija prioritāte vairākās dalībvalstīs (DK, EL, FI, FR, LU, LV). Luksemburgā tika ieviesta sistēma „Maksā trešā persona”; šo sistēmu piemēro apdrošinātiem cilvēkiem, kurus atbildīgais sociālais dienests ir oficiāli atzinis par ekonomiski neaizsargātiem. Grieķijā tiek izveidota veselības vaučeru pagaidu sistēma, kas nodrošina, ka neapdrošinātiem iedzīvotājiem ir pieejami veselības aprūpes pamatpakalpojumi.

Kaut arī ilgtermiņa aprūpes pakalpojumus bieži skar budžeta ierobežojumi, valstis veic arī pasākumus, lai nodrošinātu šādu sociālo pakalpojumu labāku organizāciju. Dažas dalībvalstis (BG, SI) pieņēma valsts stratēģijas, kuru pamatā ir integrēta pieeja un ar kurām uzlabo kvalitatīvu sociālo pakalpojumu (tostarp ilgtermiņa aprūpes) sniegšanu. Slovēnijas Sociālās aizsardzības valsts programmā (2013.–2020. gadam) ir noteikti kvalitatīvi un kvantitatīvi mērķi, lai attīstītu sociālās sistēmas (vispārējā nozīmē) un sociālos pakalpojumus (konkrētā nozīmē). Somijā tika pieņemta ilgtermiņa aprūpes sistēmas reforma, ar ko tiek pastiprināta rehabilitācijas pakalpojumu nozīme un piešķirta skaidra prioritāte aprūpei mājās salīdzinājumā ar stacionāriem pakalpojumiem. Tas, ka vairākās dalībvalstīs nav pietiekami izstrādāti formālie noteikumi par ilgtermiņa aprūpi, joprojām ir ievērojams šķērslis sieviešu nodarbinātībai un ekonomikas izaugsmei, kā arī nenodrošina aizsardzību pret vecumatkarību.

Pastiprināti centieni pieaugušo nabadzības ierobežošanai vai samazināšanai ietver sociālās palīdzības sistēmu būtisku modernizāciju. Vairākas dalībvalstis ievieš vai pastiprina aktivizācijas pasākumus, kas ir daļa no šo dalībvalstu stratēģijas efektīvākai

pieaugušo nabadzības apkarošanai (skatīt iedaļu par līdzdalību darba tirgū). Vairākās dalībvalstīs tiek plānotas vai īstenotas sociālās palīdzības sistēmas reformas (LT, CY, DK, EL, HR, IT, PL un RO). Lietuvā 2012. gadā tika sākta naudā sniegtas sociālās palīdzības reforma, lai palielinātu stimulus strādāt, pastiprinātu saiknes starp sociālo palīdzību un aktivizācijas pasākumiem un uzlabotu vietējo nodarbinātības dienestu un pašvaldību sadarbību, un padarītu to mērķtiecīgāku. Itālijā tiek īstenota materiālā stāvokļa galvenā pārbaudes mehānisma reforma. Reformas mērķis ir palielināt instrumenta mērķtiecīgumu un panākt nodokļu atvieglojumu un sociālo pabalstu taisnīgu sadali. Izmēģinājuma projekta ietvaros Itālijā tika ieviesta arī „jauna sociālā karte” – ienākumu minimuma shēma, kas vēlāk tiks saistīta ar aktivizācijas pasākumiem. Savu sociālās palīdzības sistēmas reformu ietvaros arī Kipra plāno ieviest garantētā ienākumu minimuma (*GMI*) shēmu (kas faktiski aizstās esošo valsts palīdzības shēmu). Grieķija plāno sākt izmēģinājuma programmu, lai valstī ieviestu ienākumu minimuma shēmu. Dažas dalībvalstis (BE, EE, ES, HU, MT, UK) ir veikušas administratīvās vienkāršošanas pasākumus. Tomēr, neraugoties uz pieliktajām pūlēm, dalībvalstu līmenī vēl joprojām ir daudz darāmā, lai panāktu pareizo līdzsvaru starp ienākumu pienācīgu atbalstu, iekļaujošiem darba tirgiem un pieeju pakalpojumiem.

Dalībvalstis ievieša īpašas iekļaušanas programmas, kas paredzētas cilvēkiem, kuri atrodas īpaši nelabvēlīgās situācijās, un cilvēkiem, kuri ir bezpajumtnieki un zaudējuši mājokli. Daudzas dalībvalstis ir pārskatījušas vai izstrādājušas romu integrācijas valsts stratēģijas vai integrētus politikas pasākumu kopumus, veicot konkrētas darbības – jo īpaši mēģinot organizēt dialogu (AT, BE, BG, CZ, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, NL, RO, SE, SI, UK). Lai efektīvi risinātu bezpajumtniecības problēmu, Luksemburgā tika sākta integrēta, kriminālatbildību neparedzoša bezpajumtniecības novēršanas stratēģija, kas orientēta uz nodrošināšanu ar mājokļiem un saskaņā ar kuru galvenā uzmanība tiek veltīta profilaksei, ilgtermiņa bezpajumtniecības samazināšanai un tam, lai uzlabotu bezpajumtnieku pieeju mājokļiem un kvalitatīviem sociāliem pakalpojumiem. Vairākas dalībvalstis (ES, FR, SK) ir ieviesušas pasākumus, lai palielinātu sociālo un īres mājokļu piedāvājumu, kas par pieņemamām cenām pieejams māsaimniecībām ar zemiem ienākumiem, vai apkarotu segregāciju (HU). Nīderlandē īres palielinājumi sociālo mājokļu sektorā tika piesaistīti ienākumiem, savukārt Beļģijā īres subsīdijas tiek piedāvātas cilvēkiem, kuri ilgi ir gaidījuši rindā uz sociālajiem mājokļiem.

3. REZULTĀTU PĀRSKATS PAR GALVENAJIEM RĀDĪTĀJIEM NODARBINĀTĪBAS UN SOCIĀLAJĀ JOMĀ

Paziņojumā par ekonomikas un monetārās savienības (EMS) sociālās dimensijas pastiprināšanu²⁵ Komisija ierosināja izstrādāt rezultātu pārskatu ar galvenajiem rādītājiem nodarbinātības un sociālajā jomā, kas jāizmanto Vienotā nodarbinātības ziņojuma projektā. Rezultātu pārskatā ir iekļauti pieci pamatrādītāji: bezdarba līmenis (vecuma grupa 15-74), *NEET* rādītājs (to personu īpatsvars, kuras nestrādā, nemācās un neapgūst arodu) saistībā ar jauniešu bezdarba līmeni (vecuma grupa 15-24), mājsaimniecību reālie izmantojamie bruto ienākumi, nabadzības riska indekss (vecuma grupa 15-64) un ienākumu nevienlīdzība (*S80/S20* attiecība). Rezultātu pārskats nodrošina lielāku redzamību un atvieglo tādu nozīmīgu nodarbinātības un sociālās jomas tendenču²⁶ apzināšanu, kuras var ietekmēt efektīvu EMS darbību un saistībā ar kurām var būt nepieciešams rūpīgāks novērtējums Eiropas pusgada ietvaros²⁷. Eiropadomes 2013. gada oktobra sanāksmē tika secināts, ka atbilstoši Komisijas ierosinājumam Vienotajā nodarbinātības ziņojumā būtu jāizmanto nodarbinātības un sociālās jomas rezultātu apkopojums, kā arī nodarbinātības un sociālie rādītāji; šie jaunie instrumenti būtu pienācīgi jā sagatavo attiecīgajās komitejās, lai Padome decembrī varētu pieņemt lēmumu ar mērķi tos izmantot jau 2014. gada Eiropas pusgadā²⁸.

Ekonomikas satricinājuma gadījumā pastāv risks, ka tad, ja netiktu nodrošināta efektīva politiskā reakcija, monetārajā savienībā var izcelties nodarbinātības un sociālās problēmas un tādējādi izraisīt ilgstošas atšķirības un visas Eiropas Savienības ekonomisko pamatdatu pasliktināšanos. Galvenie kanāli, pa kuriem nopietnas problēmas nodarbinātības un sociālajā jomā izplatās citās dalībvalstīs, ir iekšējā tirdzniecība un cilvēkkapitāla erozija, kā rezultātā pasliktinās ilgtermiņa starptautiskie konkurences apstākļi. Tāpēc visu dalībvalstu interesēs ir nodrošināt, ka nodarbinātības un sociālās problēmas tiek risinātas laicīgi un efektīvi²⁹.

Šajā iedaļā iekļautā analīze balstās uz pieciem pamatrādītājiem, kas izklāstīti iepriekš minētajā paziņojumā³⁰. Rezultātu pārskats nebūtu lasāms mehāniski, un tā detalizētāka interpretācija būtu jāatvasina no esošajiem instrumentiem (Nodarbinātības pārraudzības instruments (*EPM*), Sociālās aizsardzības pārraudzības instruments (*SPPM*), Kopīgā novērtējuma sistēma (*JAF*)) un datu kopumiem, par kuriem panākta vienošanās, piemēram, Eiropas Darbaspēka apsekojums un ES statistika par ienākumiem un dzīves apstākļiem³¹.

²⁵ COM(2013) 690.

²⁶ Rezultātu pārskatu, kas iekļauts šajā Vienotā nodarbinātības ziņojuma projekta redakcijā, var atjaunināt 2013. gada decembrī, kolīdz būs pieejams jaunais ikgadējo sociālo datu kopums.

²⁷ Rezultātu pārskats, kas ir daļa no LESD 148. pantā paredzētā Vienotā nodarbinātības ziņojuma projekta un ko izmanto Eiropas pusgada procesā, aptver visas ES dalībvalstis, un salīdzinājumiem tādējādi tiek izmantoti ES vidējie rādītāji. Dažos gadījumos svarīgas var arī būt statistiskās novirzes no eurozonas vidējā rādītāja. Kā izklāstīts Komisijas Plānā padziļinātas un patiesas ekonomikas un monetārās savienības izveidei, EMS pārvaldības ietvaros būtu jāpastiprina nodarbinātības un sociālās politikas koordinēšana un uzraudzība un būtu jāsekmē konverģence šajās jomās.

²⁸ Eiropadomes 2013. gada 24. un 25. oktobra secinājumi.

²⁹ Sīkam pārskatam par citās valstīs notiekošo nodarbinātības un sociālās jomas norišu plašākajām sekām skatīt: *EU Employment and Social Situation. Quarterly Review*, 2013. gada septembris, pieejams tīmekļa vietnē: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lv&catId=89&newsId=1974&furtherNews=yes>.

³⁰ Komisija, balstoties uz pašreizējām tehniskajām apspriedēm Nodarbinātības komitejā un Sociālās aizsardzības komitejā un uz Eiropas Parlamenta, sociālo partneru un citu ieinteresēto personu viedokli, ir gatava apsvērt iespējamus rezultātu pārskata uzlabojumus turpmākajos izdevumos.

³¹ COM(2013) 690, 6. lpp.

Atšķirības, kas izceltas šajā jaunajā rezultātu pārskatā, un paņēmieni, kā novērst negatīvās tendences un satraucošo nodarbinātības un sociālo problēmu apmēru, tiks turpmāk analizēti 2014. gada Eiropas pusgadā, vēl precīzāk piemērojot papildu rādītājus, tostarp veicot daudzpusējas uzraudzības procesu un izstrādājot konkrētai valstij adresētus ieteikumus.

Turpmākās apakšsadaļas sniedz pārskatu par jaunākajām atšķirīgajām sociālekonomiskām tendencēm Eiropas Savienībā, izklāstot būtiskākās vērā ņemamās norises atsevišķās valstīs attiecībā uz katru no pieciem rādītājiem. Visbeidzot, pielikumā ir iekļautas tabulas, kas sniedz pārskatu par situāciju visās ES dalībvalstīs pa katru rādītāju, kā arī pārskatu par galvenajām nodarbinātības problēmām, kas konstatētas ar Nodarbinātības pārraudzības instrumenta palīdzību, un sociālajām tendencēm, kurām jāpievērš uzmanība saskaņā ar Sociālās aizsardzības pārraudzības instrumentu.

Nozīmīgas, potenciāli satraucošas tendences un situācijas nodarbinātības un sociālajā jomā, kuras izraisa ES mēroga atšķirības un saistībā ar kurām ir vajadzīga turpmāka analīze un, iespējams, izlēmīgāka politiskā reakcija, var tikt atklātas, izmantojot trīs faktorus, proti:

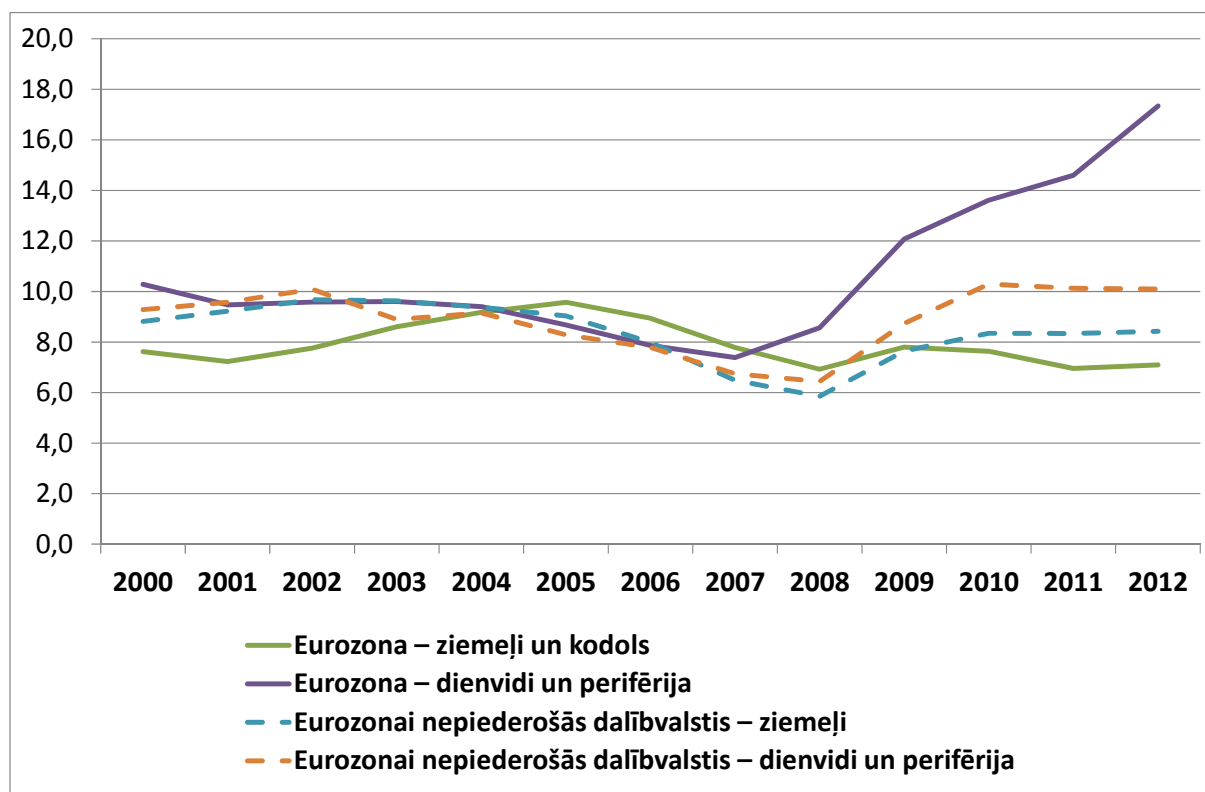
- katras dalībvalsts rādītāja izmaiņas konkrētā gadā salīdzinājumā ar iepriekšējiem laikposmiem (vēsturiskā tendence);
- katras dalībvalsts rādītāja novirze no ES un eurozonas vidējā rādītāja vienā un tajā pašā gadā (tas ir esošo nodarbinātības un sociālo atšķirību „momentuzņēmums”);
- rādītāja izmaiņas divus gadus pēc kārtas katrā atsevišķā dalībvalstī salīdzinājumā ar izmaiņām ES un eurozonas līmenī (tas norāda uz sociālekonomiskās konverģences / sociālekonomisko atšķirību dinamiku).

3.1. Bezdarba līmenis – izmaiņas un pašreizējā situācija

Bezdarba līmeņa atšķirības starp eurozonas „ziemeļiem un kodolu” un eurozonas „dienvidiem un perifēriju”³² kopš 2008. gada ir palielinājušās satraucošā ātrumā un tagad sasniedz 10,2 procentu punktus salīdzinājumā ar 1,7 procentu punktu atšķirību starp valstīm ziemeļos un eurozonai nepiederošajām perifērijas valstīm. 21. gadsimta pirmās desmitgades vidū monetārā savienība netieši veicināja bezdarba līmeņa konverģenci savienības dalībvalstīs, jo īpaši pieprasījuma pieauguma dēļ, kam par iemeslu bija spēcīga kapitāla ieplūde „perifērijas” valstīs pēc euro ieviešanas. Tomēr finanšu un ekonomikas krīzes rezultātā bezdarba līmenis tagad atšķiras daudz lielākā apmērā; tam par iemeslu daļēji bija lēnais parādsaistību samazināšanas process un nedrošība par „perifērijas” valstu atveseļošanās izredzēm, kas izpaudās arī augstās aizņēmumu izmaksās šajās valstīs.

³² Reģionu definīcija: eurozonas ziemeļi un kodols: AT, BE, DE, FI, FR, LU, NL; eurozonas dienvidi un perifērija: EE, EL, ES, IE, IT, CY, MT, PT, SI, SK; eurozonai nepiederošās ES dalībvalstis – ziemeļi: CZ, DK, PL, SE, UK; eurozonai nepiederošās ES dalībvalstis – dienvidi un perifērija: BG, HR, LV, LT, HU, RO.

I attēls. Bezdarba līmenis (vecuma grupa 15-74) pa eurozonas (EZ) un eurozonai nepiederošo dalībvalstu grupām kopš 2000. gada

Avots: Eurostat (darbaspēka apsekojums), EMPL ĢD aprēķini; vidējās svērtās vērtības.

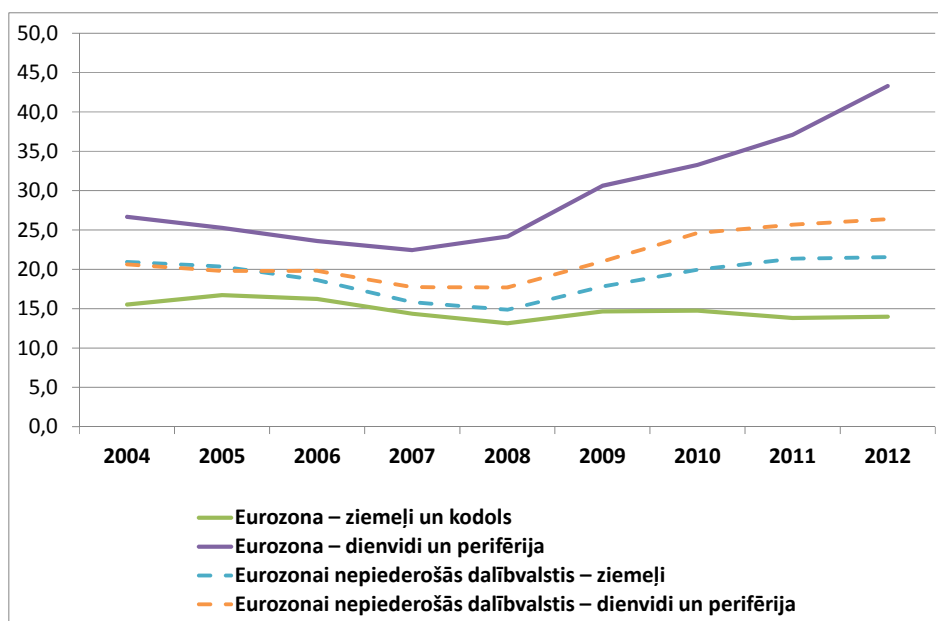
Kā redzams no pielikumā iekļauto tabulu datiem, vissatraucošākā situācija bezdarba jomā ir piecās dalībvalstīs (HR, CY, EL, PT un ES). Šajās valstīs bezdarba līmenis būtiski pārsniedz vidējo ES un eurozonas rādītāju. Arī bezdarba pieaugums ir bijis samērā straujš salīdzinājumā ar vēsturiskajām tendencēm un citām dalībvalstīm (t. i., atšķirība). Itālijā, Nīderlandē un Slovēnijā, kuru izejas pozīcijas ir atšķirīgas, bezdarba līmenis nav ārkārtīgi augsts, tomēr tas ir būtiski palielinājies pēdējos gados.

3.2. Jauniešu bezdarba līmenis un NEET rādītājs (to jauniešu īpatsvars, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu) – izmaiņas un pašreizējā situācija

Eurozonas dienvidos un perifērijā jauniešu bezdarba līmenis kopš 2008. gada ievērojami palielinājās un 2012. gadā pārsniedza 40 %. Turpretim eurozonas ziemeļos / kodolā bezdarba līmenis ir palicis visai nemainīgs, kā rezultātā atšķirība starp abām dalībvalstu grupām līdz 2012. gadam bija pieaugusi līdz vairāk nekā 25 procentu punktiem. Bezdarba līmeņa attīstība ir bijusi negatīva arī pārējās dalībvalstīs, taču mazākā apmērā nekā dienvidos / perifērijā. Vidējais to 15–24 gadu vecu cilvēku īpatsvars, kuri nestrādā, nemācās un neapgūst arodu (NEET), eurozonas dienvidos un perifērijā sasniedza 19 % salīdzinājumā ar 9,2 % ziemeļos / kodolā, un atšķirība starp šīm abām valstu grupām turpina palielināties – līdzīgi tam, kā attīstās bezdarba tendences. Jauniešu bezdarbs un ekonomiskā pasivitāte izraisa īpašas bažas, ņemot vērā šo faktoru paliekošo kaitīgo ietekmi uz attiecīgo cilvēku turpmāko nodarbināmību un ražīgumu. Pašreizējās jauniešu bezdarba līmeņa un NEET rādītāja

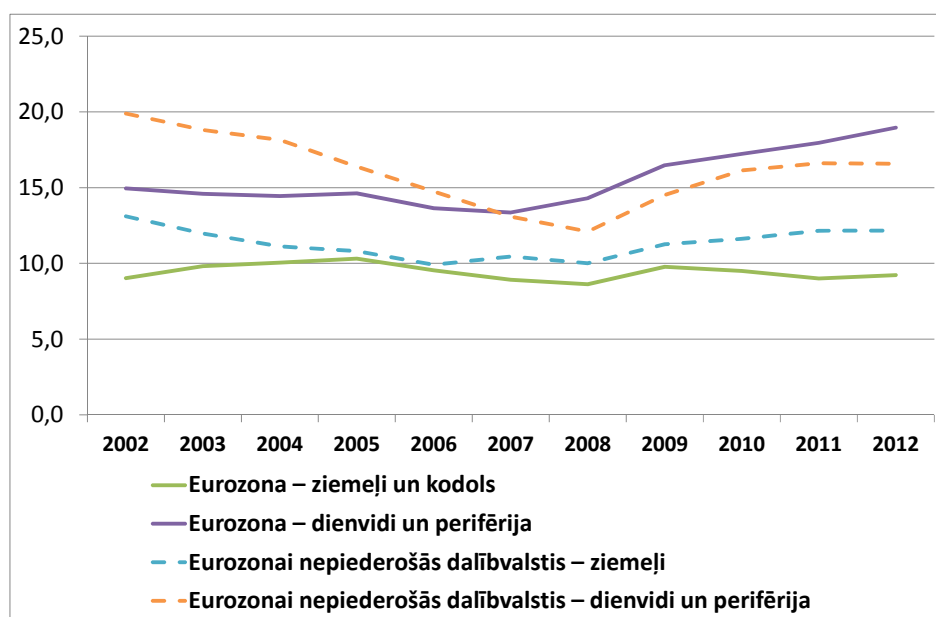
atšķirības ilgākā termiņā draud vēl vairāk palielināt sociālekonomisko pamatdatu atšķirības monetārajā savienībā un Eiropas Savienībā.

IIa attēls. Jauniešu bezdarba līmenis (vecuma grupa 15–24) pa eurozonas (EZ) un eurozonai nepiederošo dalībvalstu grupām kopš 2007. gada

Avots: Eurostat, statistika par izglītību un apmācību, EMPL ĢD aprēķini; vidējās svērtās vērtības.

IIb attēls. NEET rādītājs (vecuma grupa 15–24) pa eurozonas (EZ) un eurozonai nepiederošo dalībvalstu grupām kopš 2007. gada

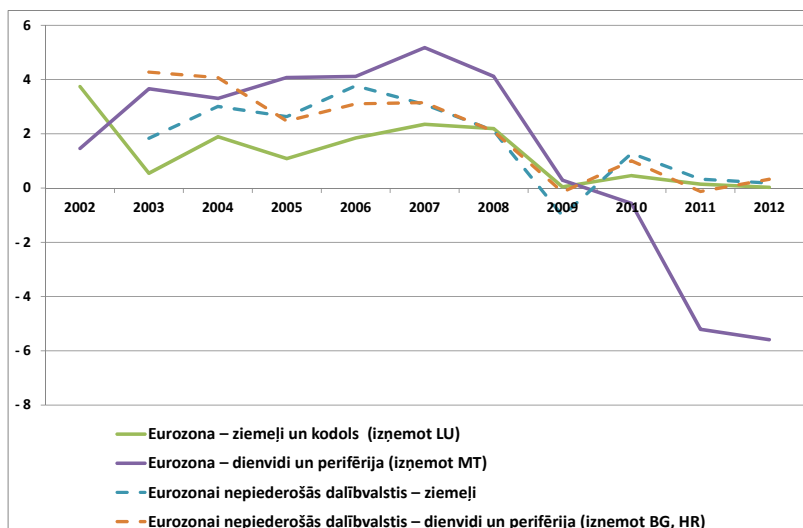
Avots: Eurostat, statistika par izglītību un apmācību, EMPL ĢD aprēķini; vidējās svērtās vērtības.

Aplūkojot rezultātu pārskatā izklāstītos skaitļus (tabulas ir pielikumā), var konstatēt, ka jauniešu situācija ir satraucoša vairākās dalībvalstīs. Attiecībā uz jauniešu bezdarbu ir konstatējams, ka gan bezdarba līmenis, gan tendence rada bažas Kiprā, Grieķijā, Spānijā, Itālijā, Portugālē un Horvātijā. Slovēnijā un – mazākā mērā – Beļģijā satraukumu izraisa ne tik daudz bezdarba līmenis, bet gan tendence, savukārt Slovēnijā tas ir tieši otrādi (augsts jauniešu bezdarba līmenis). Attiecībā uz NEET rādītāju ir konstatējams, ka Grieķijā un Itālijā ir satraucošs gan šā rādītāja līmenis, gan tendence. Bulgārijā, Īrijā un Spānijā satraukumu izraisa NEET rādītāja līmenis, savukārt Kiprā, Luksemburgā, Ungārijā, Portugālē un Slovēnijā bažas rada jaunākā tendence.

3.3. Mājsaimniecību bruto izmantojamo ienākumu reālās izmaiņas

Krīzes gados mājsaimniecību ienākumi (kurus mēra ar mājsaimniecību reālo bruto izmantojamo ienākumu izaugsmes rādītāju) eurozonas ziemeļos un centrālajā daļā turpināja palielināties, kaut arī lēnāk (izņemot 2010. gadā), savukārt perifērijas valstīs pēc 2009. gada tie reālā izteiksmē nemainījās vai samazinājās. Mājsaimniecību ienākumus galvenokārt ietekmēja tas, ka tirgus ienākumi samazinājās un automatiskie stabilizatori laika gaitā kļuva vājāki. Turklāt fiskālie ierobežojumi (kas lielākoties īstenoti eurozonas dienvidu / perifērijas valstīs) ir negatīvi ietekmējuši nodarbinātību, savukārt izmaiņas nodokļu un pabalstu sistēmās un algu samazinājums valsts sektorā ir ievērojami pazeminājuši mājsaimniecību reālo ienākumu līmeni. Tas, iespējams, ir veicinājis atšķirību palielināšanos eurozonā.

III attēls. Mājsaimniecību bruto izmantojamo ienākumu (GHDI) reālās izmaiņas pa eurozonas un eurozonai nepiederošo dalībvalstu grupām kopš 2002. gada

Avots: Eurostat, valstu pārskati, EMPL ĢD aprēķini; vidējās svērtās vērtības.

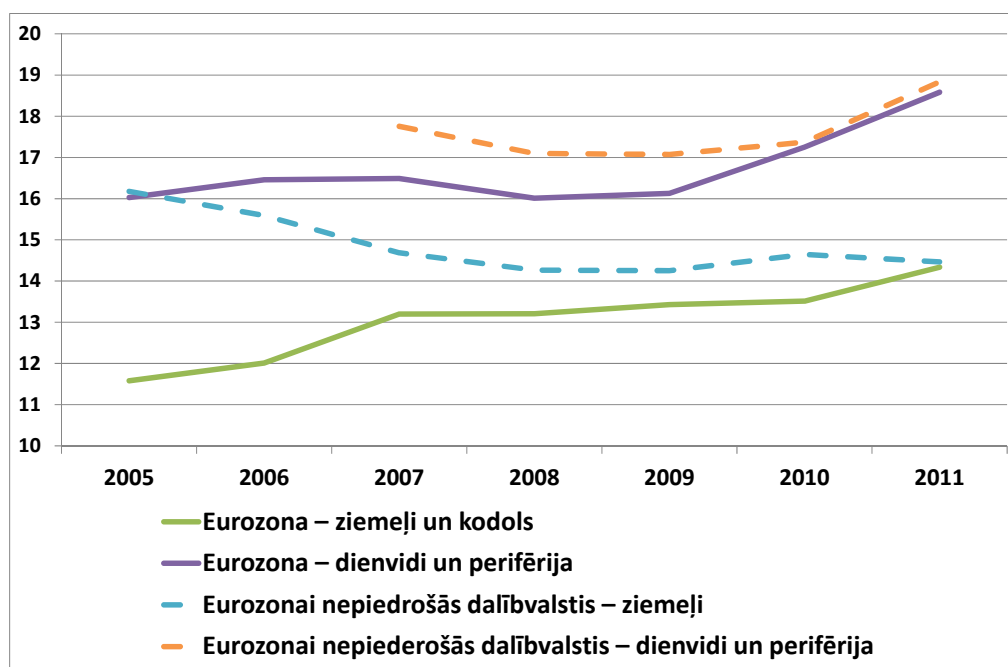
Mājsaimniecību bruto izmantojamo ienākumu attīstībai reālā izteiksmē ir raksturīgs gan plašs diapazons, gan pieaugošas atšķirības starp dalībvalstīm. Aplūkojot 2012. gada datus, ir redzams, ka vismaz 11 dalībvalstīs ir konstatējama izteikti negatīva mājsaimniecību bruto izmantojamo ienākumu attīstība: Grieķijā samazinājums gada griezumā sasniedza gandrīz 10 % un Kiprā – vairāk nekā 8 %. Samazinājums Itālijā, Ungārijā, Nīderlandē, Portugālē, Rumānijā (2011. gada dati), Slovēnijā un Spānijā svārstās 3 %–5 % robežās, savukārt Dānijā un Slovākijā tika konstatēti aptuveni 1 %–2 % samazinājums. Šādi gada griezumā konstatēti samazinājumi ir sevišķi zīmīgi, ņemot vērā to, ka mājsaimniecību reālie bruto izmantojamie ienākumi Eiropā vairākus gadus nepārtraukti palielinājās (kaut arī mēreni); tam par iemeslu bija ekonomikas izaugsme vai īstermiņa automātiska stabilizācija izaugsmes krituma gadījumā, tādēļ gada griezumā konstatētiem samazinājumiem bija izņēmuma raksturs.

3.4. Darbspējīgā vecuma iedzīvotāju nabadzības riska indekss – izmaiņas un pašreizējā situācija

Nabadzības riska indekss (*AROP*) palielinās daudzās dalībvalstīs. Kopš 2008. gada tas ir ievērojami palielinājies ES dienvidos un perifērijā – gan eurozonas valstīs, gan eurozonai nepiederošajās valstīs. Šis palielinājums tika konstatēts jau tā augsta nabadzības riska apstākļos. Kopš 2009. gada nabadzības riska indekss ir palielinājies arī eurozonas ziemeļu un kodola dalībvalstīs, taču tas ir noticis no daudz zemāka izejas līmeņa. Ilgstošais negatīvās vai tuvu nullei esošās IKP izaugsmes laikposms, ilgtermiņa bezdarba pieaugums un automātisko stabilizatoru vājināšanās laika gaitā tagad ir ietekmējuši nabadzības risku arī šajās valstīs.

IV attēls. Darbspējīgā vecuma (15–64) iedzīvotāju nabadzības riska indekss pa eurozonas un eurozonai nepiederošo dalībvalstu grupām kopš 2004. gada³³

³³ Attiecībā uz nabadzības riska indeksu jāatzīmē, ka atsaucies gads ienākumu gūšanai ir kalendārais gads pirms gada, kurā veikts apsekojums (t. i., 2010. gads), izņemot Apvienoto Karalisti (apsekojuma veikšanas gads) un Īriju (12 mēnešu laikposms pirms apsekojuma veikšanas). Tas pats attiecas uz nevienlīdzības rādītāju (S80/S20 attiecība).

Avots: Eurostat, EU-SILC, EMPL ĢD aprēķini; vidējās svērtās vērtības – gadi attiecas uz ienākumu gūšanas gadu.

Dalībvalstis, kurās nabadzības riska indekss 2011. gadā ir palielinājies salīdzinājumā ar 2010. gadu, ir Bulgārija, Igaunija, Spānija, Francija, Itālija, Ungārija, Rumānija un Slovākija. Grieķijā, Latvijā un Lietuvā ir ļoti liels nabadzības apdraudēto cilvēku īpatsvars salīdzinājumā ar EMS vidējo rādītāju, kaut arī attiecīgā tendence šajā laikposmā nav būtiski pastiprinājusies. Īpaši satraucoša attīstība ir Spānijā un Rumānijā, jo tajās ir gan augsts nabadzības līmenis, gan ir konstatējama ievērojama nabadzības pieauguma tendence īsā laikposmā.

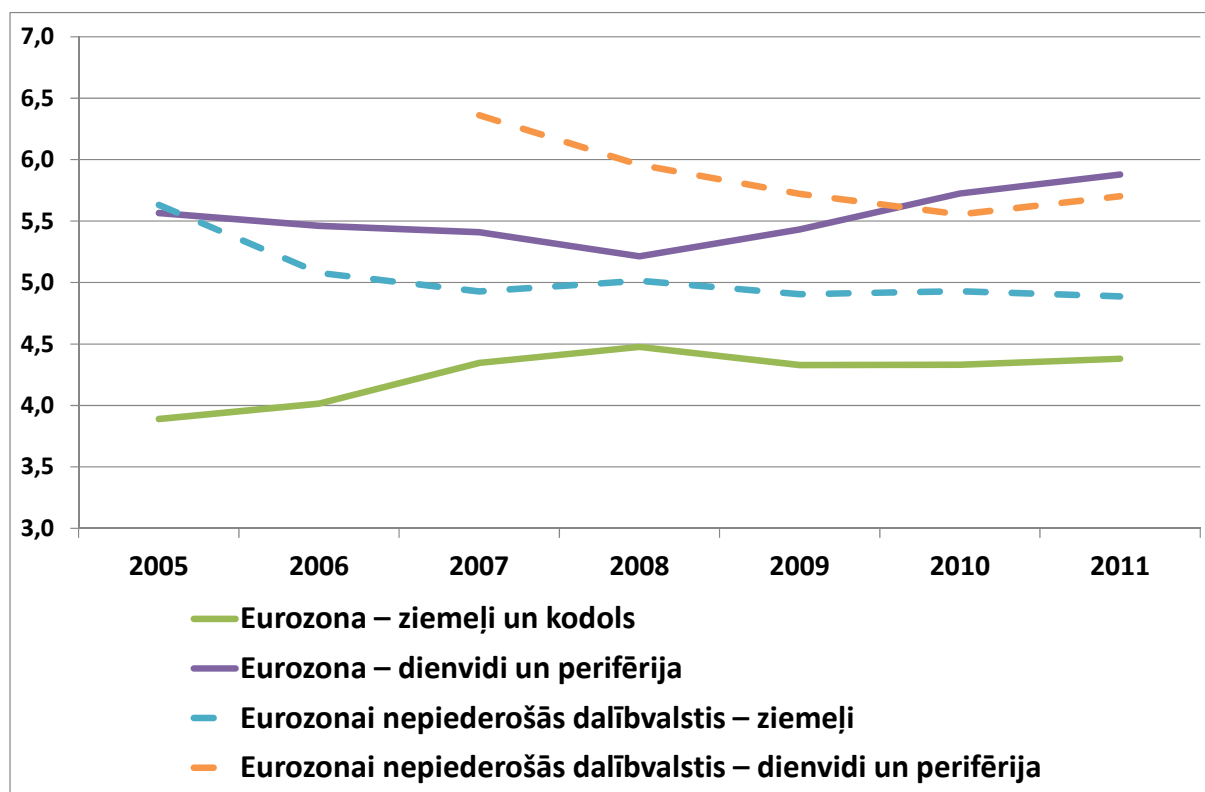
3.5. Nevienlīdzība (S80/S20 attiecība) – izmaiņas un pašreizējā situācija³⁴

Ienākumu nevienlīdzība pieaug gan starp dalībvalstīm, gan atsevišķās dalībvalstīs, jo īpaši ES dienvidos un perifērijā. Tās ir arī tās dalībvalstis, kurās konstatēts lielākais bezdarba pieaugums. Daudzās valstīs krīze ir pastiprinājusi algu polarizācijas un darba tirgus segmentācijas ilgtermiņa tendences, kas apvienojumā ar nodokļu un pabalstu sistēmām, kuras mazākā mērā ir orientētas uz līdzekļu pārdali, ir veicinājis nevienlīdzības pieaugumu. Augsts bezdarba līmenis (lielākais kāpums konstatēts darba tirgus lejasgalā) un – dažos gadījumos – fiskālās konsolidācijas ietekme³⁵ arī izskaidro būtisko nevienlīdzības pieaugumu, kas novērots nodarbinātības krīzes visvairāk skartajās valstīs.

³⁴ Attiecība starp ienākumiem, kurus saņem 20 % iedzīvotāju ar vislielākajiem ienākumiem, un ienākumiem, kurus saņem 20 % iedzīvotāju ar vismazākajiem ienākumiem.

³⁵ Skatīt *EUROMOD Working Paper 2/13*.

V attēls. Nevienlīdzība (S80/S20 attiecība) pa eurozonas un eurozonai nepiederošo dalībvalstu grupām kopš 2005. gada

Avots: Eurostat, EU-SILC, EMPL ĢD aprēķini; vidējās svērtās vērtības – gadi attiecas uz ienākumu gūšanas gadu.

Nevienlīdzībai (S80/S20 attiecībai) ir raksturīgs plašs diapazons un pieaugošas atšķirības starp dalībvalstīm. Aplūkojot 2011. gada datus, ir redzams, ka Bulgārija ir pārstāvēta visos trijos aspektos, proti: izmaiņas gadā, atšķirība no EMS vidējā rādītāja un izmaiņas dalībvalstī divus gadus pēc kārtas salīdzinājumā ar izmaiņām ES/EZ līmenī. Igaunija, Grieķija, Itālija un Ungārija izceļas ikgadējo izmaiņu dēļ (nevienlīdzības attiecības pasliktināšanās par 0,3–0,5 punktiem), savukārt Rumānija, Latvija un Spānija izceļas saistībā ar novirzēm no eurozonas vidējā rādītāja (nevienlīdzības attiecības pieaugums par 1,2 punktiem vai vairāk).

1. pielikums. Rezultātu pārskats par galvenajiem rādītājiem nodarbinātības un sociālajā jomā, izmantojot par atsauces vērtību ES un eurozonas vidējos rādītājus

	Bezdarba līmenis			Jauniešu bezdarbs						Mājsaimniecību bruto izmantojamo ienākumu reālā izaugsme		Nabadzības riska indekss			Nevienlīdzība – S80/S20		
	Izmaiņas gadā (S1/2012.–S1/2013.)	Atšķirība no ES vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājumā ar izmaiņām gadā ES	Izmaiņas gadā (S1/2012.–S1/2013.)	Atšķirība no ES vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājumā ar izmaiņām gadā ES	Izmaiņas gadā (2011.–2012.)	Atšķirība no ES vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājumā ar izmaiņām gadā ES	Izmaiņas gadā (2011.–2012.)	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājumā ar izmaiņām gadā ES	Izmaiņas gadā (2010.–2011.)	Atšķirība no ES vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājumā ar izmaiņām gadā ES	Izmaiņas gadā (2010.–2011.)	Atšķirība no ES vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājumā ar izmaiņām gadā ES
ES-27	0,6	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	-0,9	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
EZ-17	0,9	1,2	0,4	1,4	0,6	0,7	0,6	0,0	0,3	-1,7	-0,7	1,0	0,2	0,2	0,1	0,0	0,1
BE	1,0	-2,5	0,4	3,3	0,0	2,6	0,5	-0,9	0,2	-0,4	0,5	0,8	-3,1	0,0	0,0	-1,1	0,0
BG	0,8	2,0	0,2	-0,1	5,1	-0,8	-0,3	8,3	-0,6	:	:	2,2	2,2	1,4	0,6	1,5	0,6
CZ	0,3	-3,8	-0,4	-0,6	-4,4	-1,3	0,6	-4,3	0,3	0,3	1,2	1,0	-6,9	0,2	0,0	-1,5	0,0
DK	-0,8	-4,0	-1,4	-2,3	-10,9	-3,0	0,3	-6,6	0,0	-0,9	0,0	0,2	-2,9	-0,6	0,0	-0,6	0,0
DE	-0,2	-5,6	-0,8	-0,3	-15,5	-0,9	0,2	-5,5	-0,1	0,7	1,6	0,8	0,4	0,0	0,0	-0,5	0,0
EE	-1,7	-2,2	-2,3	-4,0	-5,3	-4,7	0,7	-0,7	0,4	2,4	3,3	2,4	2,0	1,6	0,3	0,3	0,3
IE	-1,2	2,9	-1,8	-3,2	4,9	-3,8	-0,1	5,5	-0,4	5,7	6,7	0,5	-0,9	-0,3	-0,1	-0,4	-0,1
EL	4,1	16,1	3,5	6,1	36,1	5,5	2,9	7,1	2,6	-9,6	-8,7	1,0	4,0	0,2	0,4	1,0	0,4
ES	2,2	15,5	1,6	3,9	32,2	3,3	0,3	5,6	0,0	-5,2	-4,2	1,5	4,5	0,7	-0,1	2,1	-0,1
FR	0,8	-0,1	0,2	2,1	2,4	1,4	0,2	-1,0	-0,1	-0,3	0,6	1,1	-2,5	0,3	0,1	-0,4	0,1
HR	1,9	6,1	1,3	12,2	28,1	11,5	1	3,5	0,7	:	:	0,7	3,1	-0,1	-0,2	0,4	-0,2
IT	1,7	1,1	1,1	4,5	15,6	3,8	1,3	7,9	1,0	-4,5	-3,6	1,6	2,5	0,8	0,4	0,6	0,4
CY	4,3	4,3	3,7	11,2	13,8	10,5	1,4	2,8	1,1	-8,0	-7,0	-0,4	-4,5	-1,2	-0,2	-0,7	-0,2
LV	-3,6	1,1	-4,2	-8,2	-2,2	-8,9	-1,1	1,7	-1,4	4,9	5,8	-0,3	4,2	-1,1	-0,3	1,6	-0,3
LT	-1,5	1,4	-2,1	-5,5	-0,6	-6,1	-0,4	-2,1	-0,7	:	:	-1,6	4,2	-2,4	-1,5	0,8	-1,5
LU	0,6	-5,3	0,0	0,2	-4,7	-0,4	1,2	-7,3	0,9	:	:	-0,8	-2,9	-1,6	-0,1	-1,0	-0,1
HU	-0,4	-0,3	-1,0	0,5	4,9	-0,1	1,4	1,5	1,1	-3,0	-2,0	1,7	-2,4	0,9	0,5	-1,1	0,5
MT	0,1	-4,4	-0,5	-0,5	-9,5	-1,2	0,5	-2,1	0,2	:	:	0,2	-2,9	-0,6	-0,2	-0,9	-0,2
NL	1,4	-4,5	0,8	1,4	-12,7	0,7	0,5	-8,9	0,2	-3,1	-2,2	0,4	-5,5	-0,4	0,1	-1,2	0,1
AT	0,6	-6,1	0,0	0,0	-14,6	-0,6	-0,4	-6,7	-0,7	1,4	2,3	0,3	-5,0	-0,5	0,1	-1,2	0,1
PL	0,6	-0,4	0,0	1,1	3,8	0,4	0,2	-1,4	-0,1	0,4	1,4	0,2	1,1	-0,6	0,0	0,0	0,0
PT	2,1	6,4	1,5	3,6	16,6	3,0	1,4	0,9	1,1	-3,0	-2,1	0,5	0,2	-0,3	0,1	0,7	0,1
RO	0,1	-3,7	-0,5	-0,3	-0,1	-0,9	-0,6	3,6	-0,9	-4,3*	-4,2*	1,8	5,0	1,0	0,2	1,2	0,2
SI	2,3	-0,3	1,7	5,3	0,1	4,6	2,2	-3,9	1,9	-3,8	-2,9	0,7	-4,3	-0,1	0,1	-1,5	0,1
SK	0,4	3,3	-0,2	0,4	10,5	-0,3	0	0,6	-0,3	-2,3	-1,4	1,2	-3,6	0,4	0,0	-1,2	0,0
FI	0,4	-2,8	-0,2	1,1	-3,3	0,4	0,2	-4,6	-0,1	0,3	1,2	0,5	-3,2	-0,3	0,1	-1,3	0,1

SE	0,3	-2,9	-0,4	1,1	0,8	0,4	0,3	-5,4	0,0	2,9	3,9	0,6	-3,5	-0,2	0,1	-1,4	0,1
UK	-0,3	-3,2	-0,9	-0,6	-2,5	-1,3	-0,3	0,8	-0,6	2,2	3,1	-0,8	-1,9	-1,6	-0,1	0,3	-0,1

* Jaunākie dati par *GDI* reālo izaugsmi Rumānijā ir pieejami par 2010.–2011. gadu.

	Bezdarba līmenis			Jauniešu bezdarbs						Mājsaimniecību bruto izmantojamo ienākumu reālā izaugsme		Nabadzības riska indekss			Nevienlīdzība – S80/S20		
				Jauniešu bezdarba līmenis			NEET										
	Izmaiņas gadā (S1/2012. – S1/2013.)	Atšķirīb a no EZ vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājū mā ar izmaiņām gadā eurozonā	Izmaiņas gadā (S1/2012. – S1/2013.)	Atšķirība no eurozona s vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājū mā ar izmaiņām gadā eurozonā	Izmaiņa s gadā (2011.– 2012.)	Atšķirīb a no EZ vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājū mā ar izmaiņām gadā eurozonā	Izmaiņa s gadā (2011.– 2012.)	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājū mā ar izmaiņām gadā eurozonā	Izmaiņa s gadā (2010.– 2011.)	Atšķirīb a no EZ vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājū mā ar izmaiņām gadā eurozonā	Izmaiņa s gadā (2010.– 2011.)	Atšķirīb a no EZ vidējā rādītāja	Izmaiņas gadā dalībvalstīs salīdzinājū mā ar izmaiņām gadā eurozonā
ES-27	0,6	-1,2	-0,4	0,6	-0,6	-0,7	0,3	0	-0,3	-0,9	0,7	0,8	-0,2	-0,2	0,0	0,0	-0,1
EZ-17	0,9	0,0	0,0	1,4	0,0	0,0	0,6	0	0	-1,7	0,0	1,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
BE	1,0	-3,7	0,0	3,3	-0,7	1,9	0,5	-0,9	-0,1	-0,4	1,3	0,8	-3,3	-0,2	0,0	-1,1	-0,1
BG	0,8	0,9	-0,1	-0,1	4,5	-1,5	-0,3	8,3	-0,9	:	:	2,2	2,0	1,2	0,6	1,5	0,5
CZ	0,3	-5,0	-0,7	-0,6	-5,0	-2,0	0,6	-4,3	0	0,3	2,0	1,0	-7,1	0,0	0,0	-1,5	-0,1
DK	-0,8	-5,1	-1,7	-2,3	-11,6	-3,7	0,3	-6,6	-0,3	-0,9	0,7	0,2	-3,1	-0,8	0,0	-0,6	-0,1
DE	-0,2	-6,7	-1,1	-0,3	-16,2	-1,7	0,2	-5,5	-0,4	0,7	2,3	0,8	0,2	-0,2	0,0	-0,5	-0,1
EE	-1,7	-3,4	-2,6	-4,0	-5,9	-5,4	0,7	-0,7	0,1	2,4	4,0	2,4	1,8	1,4	0,3	0,3	0,2
IE	-1,2	1,7	-2,2	-3,2	4,2	-4,5	-0,1	5,5	-0,7	5,7	7,4	0,5	-1,1	-0,5	-0,1	-0,4	-0,2
EL	4,1	15,0	3,2	6,1	35,4	4,7	2,9	7,1	2,3	-9,6	-7,9	1,0	3,8	0,0	0,4	1,0	0,3
ES	2,2	14,4	1,2	3,9	31,6	2,6	0,3	5,6	-0,3	-5,2	-3,5	1,5	4,3	0,5	-0,1	1,8	-0,2
FR	0,8	-1,3	-0,2	2,1	1,8	0,7	0,2	-1	-0,4	-0,3	1,3	1,1	-2,7	0,1	0,1	-0,4	0,0
HR	1,9	4,9	0,9	12,2	27,5	10,8	1	3,5	0,4	:	:	0,7	2,9	-0,3	-0,2	0,4	-0,3
IT	1,7	-0,1	0,8	4,5	14,9	3,1	1,3	7,9	0,7	-4,5	-2,8	1,6	2,3	0,6	0,4	0,6	0,3
CY	4,3	3,2	3,4	11,2	13,1	9,8	1,4	2,8	0,8	-8,0	-6,3	-0,4	-4,7	-1,4	-0,2	-0,7	-0,3
LV	-3,6	-0,1	-4,5	-8,2	-2,8	-9,6	-1,1	1,7	-1,7	4,9	6,6	-0,3	4,0	-1,3	-0,3	1,6	-0,4
LT	-1,5	0,2	-2,5	-5,5	-1,3	-6,8	-0,4	-2,1	-1	:	:	-1,6	4,0	-2,6	-1,5	0,8	-1,6
LU	0,6	-6,5	-0,4	0,2	-5,4	-1,2	1,2	-7,3	0,6	:	:	-0,8	-3,1	-1,8	-0,1	-1,0	-0,2
HU	-0,4	-1,4	-1,4	0,5	4,3	-0,9	1,4	1,5	0,8	-3,0	-1,3	1,7	-2,6	0,7	0,5	-1,1	0,4
M T	0,1	-5,6	-0,9	-0,5	-10,1	-1,9	0,5	-2,1	-0,1	:	:	0,2	-3,1	-0,8	-0,2	-0,9	-0,3
NL	1,4	-5,6	0,4	1,4	-13,3	0,0	0,5	-8,9	-0,1	-3,1	-1,4	0,4	-5,7	-0,6	0,1	-1,2	0,0
AT	0,6	-7,3	-0,4	0,0	-15,2	-1,4	-0,4	-6,7	-1	1,4	3,1	0,3	-5,2	-0,7	0,1	-1,2	0,0
PL	0,6	-1,5	-0,3	1,1	3,2	-0,3	0,2	-1,4	-0,4	0,4	2,1	0,2	0,9	-0,8	0,0	0,0	-0,1
PT	2,1	5,3	1,2	3,6	16,0	2,3	1,4	0,9	0,8	-3,0	-1,3	0,5	0,0	-0,5	0,1	0,7	0,0
RO	0,1	-4,8	-0,9	-0,3	-0,8	-1,6	-0,6	3,6	-1,2	-4,3*	-4,0*	1,8	4,8	0,8	0,2	1,2	0,1
SI	2,3	-1,5	1,4	5,3	-0,5	3,9	2,2	-3,9	1,6	-3,8	-2,2	0,7	-4,5	-0,3	0,1	-1,5	0,0
SK	0,4	2,1	-0,6	0,4	9,9	-1,0	0	0,6	-0,6	-2,3	-0,6	1,2	-3,8	0,2	0,0	-1,2	-0,1

FI	0,4	-4,0	-0,5	1,1	-3,9	-0,3	0,2	-4,6	-0,4	0,3	2,0	0,5	-3,4	-0,5	0,1	-1,3	0,0
SE	0,3	-4,0	-0,7	1,1	0,1	-0,3	0,3	-5,4	-0,3	2,9	4,6	0,6	-3,7	-0,4	0,1	-1,4	0,0
UK	-0,3	-4,3	-1,3	-0,6	-3,1	-2,0	-0,3	0,8	-0,9	2,2	3,9	-0,8	-2,1	-1,8	-0,1	0,3	-0,2

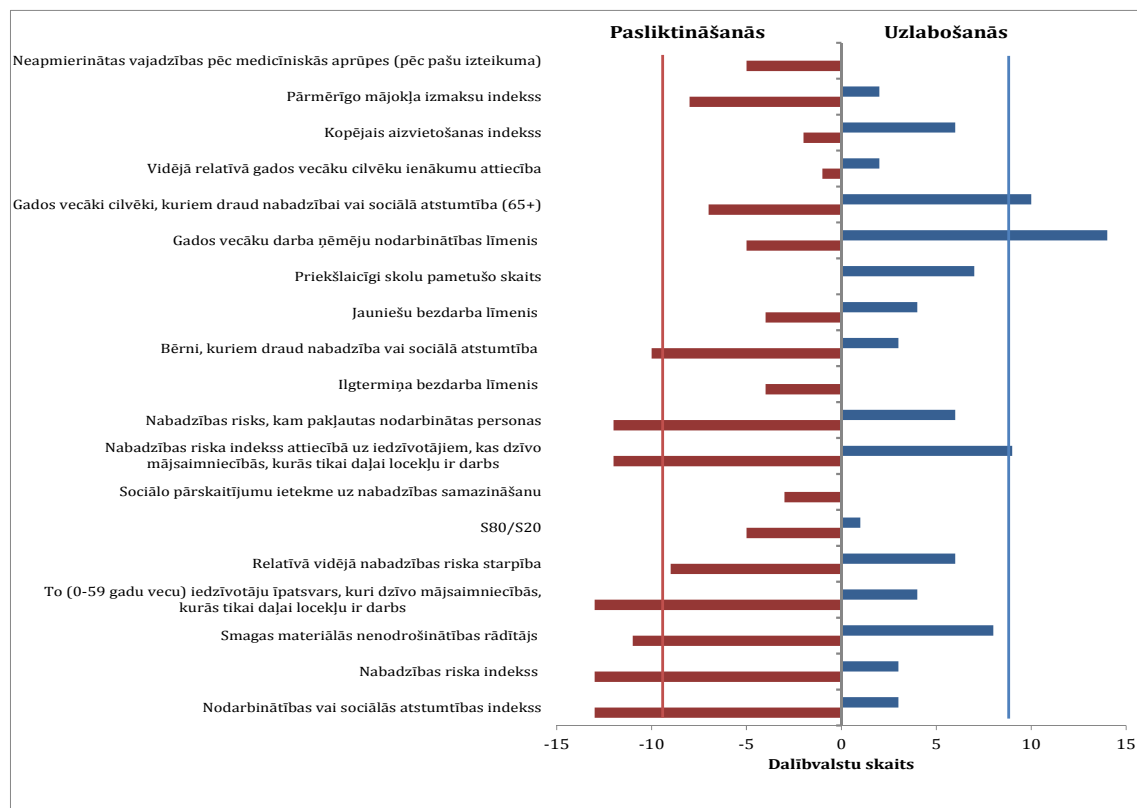
* Jaunākie dati par *GHD*I reālo izaugsmi Rumānijā ir pieejami par 2010.–2011. gadu.

2. pielikums. Galveno nodarbinātības problēmu un īpaši labu darba tirgus rezultātu kopsavilkuma pārskats saskaņā ar Nodarbinātības pārraudzības instrumentu (C=problēma, G=labi darba tirgus rezultāti) – pieņemts 2013. gada jūnijā³⁶

Valsts	Dalība darba tirgū	Darba tirgus darbība, segmentācijas apkarošana	Aktīva darba tirgus politika	Sociālais nodrošinājums	Darba un privātās dzīves līdzsvars	Darbvietu radīšana	Dzimumu līdztiesība	Prasmju piedāvājums un ražīgums, mūžizglītība	Izglītības un apmācības sistēmas	Atalgojuma noteikšanas mehānismi un darbaspēka izmaksu attīstība
BE	C	C	C	C/G				C	C	C
BG	C		C	C	C	C		C	C/G	C
CZ	C/G		C	C	C		C	C	C/G	
DK	C/G		G	C/G	G			G	C	
DE	G		C	C	C	G			C	
EE	C/G		C	C/G	C	G	C/G	C	C	
IE	C		C	C	C	C	G		G	G
EL	C	C	C	C	C	C		C	C	G
ES	C	C	C	C	C	C	G	C/G	C/G	G
FR	C/G	C	C	C/G		C		C/G		
IT	C/G	C	C	C	C	C	C/G	C/G	C/G	C
CY	C/G	C		C/G	C		C	C/G	C/G	
LV	C		C	C	C			C	C	G
LT	C	C	C	C	C		G	C	C	
LU	C/G		C	G		G		C	C/G	C
HU	C/G		C		C	C		C/G	C	
MT	C/G	G	C/G		C	G	C	C/G	C	
NL	C/G	C		C/G	C		G			
AT	C/G	G	G		C	C	C	C	C	
PL	C	C			C		C/G	C	C/G	
PT	C/G	C	C	G	G	C	G		C/G	C/G
RO	C		C	C/G	C		C	C	C	
SI	C	C	C	C	G	C	G	C	G	C
SK	C		C	C/G	C	C	C	C	C/G	
FI	C/G		C				C	G	G	C
SE	C/G		G	C/G	G			G		
UK	C/G				C		C		C/G	
HR	C		C		C		C	C	C/G	

³⁶ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/13/st10/st10373-re01.en13.pdf>.

3. pielikums. Saskaņā ar Sociālās aizsardzības pārraudzības instrumentu apzināto „sociālo tendenču, kurām jāpievērš uzmanība”³⁷, kopsavilkuma pārskats – pieņemts 2013. gada janvārī.

2010–2011. gads	Dalībvalstis, kurās konstatēta būtiska pasliktināšanās	Dalībvalstis, kurās konstatēta būtiska uzlabošanās
Nabadzības vai sociālās atstumtības riska indekss	Z, EE, IE, EL, ES, IT, LV, HU, MT, NL, SI, FI, S	PL, PT, RO
Nabadzības riska indekss	E, BG, CZ, EE, EL, ES, IT, HU, NL, RO, SI, SK, S	UK, LV, LU
Smagas materiālās nenodrošinātības rādītājs	DE, IE, EL, IT, CY, LV, LU, HU, MT, NL, FI	BE, BG, ES, LT, PL, PT, RO, SK
To (0–59 gadu vecu) iedzīvotāju īpatsvars, kuri dzīvo mājāsaimniecībās, kurās tikai daļai locekļu ir darbs	BE, BG, DK, EE, IE, EL, ES, LT, LU, NL, SI, FI, S	UK, RO, PT, PL
Relatīvā vidējā nabadzības riska starpība	EE, IE, EL, IT, CY, LV, HU, AT, RO	CZ, FR, LT, LU, SK, SE
S80/S20	BG, EE, EL, IT, HU	LT
Sociālo pārskaitījumu ietekme uz nabadzības samazināšanu	BG, EE, SK	-
Nabadzības riska indekss attiecībā uz iedzīvotājiem, kas dzīvo mājāsaimniecībās, kurās tikai daļai locekļu ir darbs	BE, DE, EE, EL, ES, IT, HU, NL, RO, SI, SK, SE	DK, IE, CY, LV, LU, MT, PT, FI, UK
Nabadzības risks, kam pakļautas nodarbinātas personas	CZ, DE, EE, FR, IT, HU, NL, PT, RO, SI, SK, UK	BE, EL, ES, LV, LT, LU
Ilgtermiņa bezdarba līmenis	BG, IE, EL, ES	-
Bērni, kuriem draud nabadzība vai sociālā atstumtība	BG, CZ, ES, IT, LV, NL, RO, SI, FI, SE	UK, PL, DE
Jauniešu bezdarba līmenis	PT, CY, ES, EL	BE, EE, LV, SE
Priekšlaicīgi skolu pametušo skaits	-	BG, DK, ES, CY, LU, MT, PT
Gados vecāku darbaņēmēju nodarbinātības līmenis	SI, RO, PT, CY, EL	BE, CZ, DK, DE, EE, FR, IT, LV, IT, HU, MT, NL, PL, SE
Gados vecāki cilvēki, kuriem draud nabadzībai vai sociālā atstumtība (65+)	IE, EL, IT, LT, HU, SI, SE	BG, DK, EE, FR, CY, LV, LU, PT, RO, SK
Vidējā relatīvā gados vecāku cilvēku ienākumu attiecība	LT	LV, PT
Kopējais aizvietošanas indekss	IE, LT	EL, ES, CY, LV, LU, PT
Pārmērīgo mājokļa izmaksu indekss	BE, BG, EE, IE, EL, PL, PT, SE	DK, RO
Neapmierinātās vajadzības pēc medicīniskās aprūpes (pēc pašu izteikuma)	BE, EE, EL, HU, RO	-

Piezīme: Sociālās tendences, kurām 2010.–2011. gadā jāpievērš uzmanība un kuras konstatētas saistībā ar situācijas pasliktināšanos vairāk nekā vienā trešdaļā dalībvalstu, ir iezīmētas ar sarkanu krāsu tabulā labajā pusē.

³⁷ ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9235&langId=en.